

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISĀ FAKULTĀTE
TIESĪBU TEORIJAS UN VĒSTURES ZINĀTŅU KATEDRA

**PILSONĪBAS INSTITŪTS
TIESISKĀ DEMOKRĀTISKĀ VALSTĪ**

BAKALaura DARBS

Autore: **Sandija Aleksandrova**
Studenta apliecības numurs: sa16039
Darba vadītāja: Prof., Dr.iur. Sanita Osipova

RĪGA 2019

ANOTĀCIJA

Pilsonība atklāj tādas problēmas, kā - neapzināšanos, ko sevī ietver pilsonības jēdziens, statusa nepietiekamu novērtēšanu, dubulpilsonības radīto ietekmi. Darba mērķis ir izpētīt pilsonības institūta izveidi un attīstību no apgaismības laika, līdz pat mūsdienām. Uzdevumi mērķa sasniegšanai - izpētīt, kā apgaismības laikā sāka veidoties mūsdienīga izpratne par pilsoni, pilsonisko sabiedrību, demokrātisku tiesisku valsti; salīdzināt pilsonības institūta regulējumu nacionālajās, starptautiskajās publiskajās un Eiropas Savienības tiesībās; izpētīt dubulpilsonības vēsturisko attīstību, jēdzienu un problemātiku; veikt un apkopot secinājumus. Pētījuma rezultātā radīsies izpratne par to, cik nozīmīgs un nenovērts ir pilsonības institūts, kā arī tas, cik daudzējāda problemātika no tā izriet. Piemēram, personai iegūstot citas valsts pilsonību, pastāv risks zaudēt savu nacionālo identitāti izcelsmes valstī.

ANNOTATION

Citizenship reveals problems such as unawareness, which includes the concept of citizenship, a lack of assessment of status, the effects of double citizenship. The aim of the work is to explore the establishment and development of an institute of citizenship from enlightenment to modern times. The objectives - exploring the development of a modern awareness of citizens, civil society, a democratic legal state; comparing the regulation of the institute of citizenship in national, international public and European Union law; exploring the historical development of dual citizenship, concept and problems; making and collecting conclusions. The study will result in an understanding of the importance and lack of constion of the citizenship institute, aswell as how many problems arise from it. For example, when a person acquires another nationality, there is a risk of losing national identity in the country of origin.

SATURS

ANOTĀCIJA	2
ANNOTATION	3
IEVADS.....	5
1.PILSONĪBAS INSTITŪTA VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA EIROPĀ	7
2.Pilsonības institūta regulējums nacionālajās tiesībās	14
2.1. Pilsonības institūta regulējums starptautiskajās publiskajās tiesībās	19
2.2.Pilsonības institūta regulējums Eiropas Savienībā	22
3.DUBULTPILSONĪBAS VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA.....	25
3.1.Dubultpilsonības jēdziens.....	29
3.3.Dubultpilsonības ietekme uz pilsoņa un valsts attiecībām	31
KOPSAVILKUMS	35
IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS	36

IEVADS

Kamēr pastāv valsts, tikmēr aktuāls būs arī pilsonības jautājums, jo pilsoņi ir viena no komponentēm, kura nepieciešama tiesiskas demokrātiskas valsts turpmākās eksistences nodrošināšanai. Pilsonības fenomens ir unikāls ar to, ka tas „nestāv uz vietas,” proti, mainoties laikam, mainās arī tā saturs, iezīmējas ar vien jauna problemātika. Piemēram, dubulpilsonības fenomens Eiropā sākotnēji nebija aktuāls. Tas masveidā sāka izpausties globalizācijas ietekmē, kas savukārt Eiropas valstis noveda pie pārmaiņu sliekšņa. Rezultātā valstis pamazām savos nacionālajos tiesību aktos sāka pieņemt šo parādību. Arī mūsdienās nav līdz galam skaidrs, kādu ietekmi dubulpilsonība spēj atstāt uz pilsoņa un valsts attiecībām

Tāpat, arī Eiropas Savienības izveide ir atstājusi ietekmi uz pilsonības institūtu. Sākotnēji valstis savā starpā integrējot, pēcāk izveidojot Eiropas Savienības pilsonību. Tāpat arī attīstoties starptautiskajām publiskajām tiesībām, tās ir atstājušas iespaidu gan uz pilsonības, gan dubulpilsonības jautājumu..

Darba mērķis ir izpētīt pilsonības institūta izveidi un attīstību no apgaismības laika, līdz pat mūsdienām.

Nepieciešamie uzdevumi, mērķa sasniegšanai:

- izpētīt, kā apgaismības laikā sāka veidoties mūsdienīga izpratne par pilsoni, pilsonisko sabiedrību, demokrātisku tiesisku valsti;
- salīdzināt pilsonības institūta regulējumu nacionālajās, starptautiskajās publiskajās un Eiropas Savienības tiesībās;
- izpētīt dubulpilsonības vēsturisko attīstību, jēdzienu un problemātiku;
- veikt un apkopot secinājumus.

Darbā izmantotās metodes: vēsturiskā, salīdzinošā un gramatiskā metode. Ar vēsturiskās metodes palīdzību autore analizēs pilsonības institūta izveidi apgaismības laikā, kā arī dubulpilsonības evolūciju. Ar salīdzinošās metodes palīdzību autore savstarpēji analizēs pilsonības institūta regulējumu nacionālajās, starptautiskajās publiskajās un Eiropas Savienības tiesībās. Ar gramatiskās metodes palīdzību autore analizēs lojalitātes jēdziena saturu.

Darbs sastāv no trīs nodaļām, kur, otrajai un trešajai nodaļai attiecīgi pakārtotas apakšnodaļas. Pirmajā nodaļā autore aplūkos jēdzienu – pilsonis, pilsoniskā sabiedrība, valsts attīstību pirms revolūcijām - respektīvi – laikā, kad Francijā bija nostiprināta absolūtā monarhija un Anglija bija izveidojusi kolonijas ASV, kā arī pēc revolūcijām. Kopsakarā apskatīs kā jaunu veidolu ieguvušie jēdzieni tika nostiprināti ar tādu dokumentu palīdzību kā -

Neatkarības deklarācija, Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarācija, ASV konstitūcija, Francijas 1791.gada konstitūcija. Otrajā nodaļā autore aplūkos pilsonības institūta regulējumu nacionālajās tiesībās. Pirmajā apakšnodaļā analizēs pilsonības institūta regulējumu starptautiskajās publiskajās tiesībās. Nākamajā apakšnodaļā analizēšu, kā izpaužas pilsonības institūta regulējums Eiropas Savienības tiesībās. Trešo nodaļu veido dubulpilsonības vēsturiskā attīstība. Tiks analizēts, kāpēc valstu nostāja attiecībā uz dubulpilsonību bijusi divējāda. Pēcāk, pirmajā apakšnodaļā autore analizēs dubulpilsonības jēdzienu, proti, kā mainās pilsonības jēdziena saturs, ja personai ir dubulpilsonība. Otrajā apakšnodaļā autore pētīs, kādu ietekmi uz pilsoņa un valsts attiecībām atstāj dubulpilsonība, proti, cik pamatots ir uzskats, ka dubulpilsonība nav savienojama ar tādiem jēdzieniem kā – lojalitāte un nacionālā identitāte.

Autore izmantojusi plašu literatūras bāzi. Atsaukusies gan uz latviešu, autoru darbiem, piemēram - Prof., Dr.iur S. Osipovas, Dr.iur. J. Lazdiņa, gan ārzemju autoru darbiem, piemēram, kā politisko zinātņu profesoru - R. Bellamija, B. Gureviča Kapustina darbiem.

1. PILSONĪBAS INSTITŪTA VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA EIROPĀ

Viduslaikos Eiropā pastāvēja kārtu sabiedrība un tai atbilstoša feodāla valsts. Proti, sabiedrība bija sašķelta un sadalīta kārtās: garīdzniekos, muižniekos, pilsētniekos jeb pilsoņos un zemniekos. Feodālismā nebija svarīga personas nacionālā piederība, vienīgi vieta sociālajā hierarhijā, kura noteica pilntiesību.¹ Katrai kārtai bija sava vieta viduslaiku sabiedrības valdošajā darba dalīšanā starp kārtām. Tas noteica katras kārtas tiesību un pienākumu apjomu.² Valsts pārvaldē un lemšanā par politiskajiem jautājumiem bija tiesīgi iesaistīties tikai augstāko kārtu pārstāvji. Taču, lai gan dižo viduslaiku Eiropas monarhijās tika veidotas kārtu pārstāvju sapulces, tajās nepastāvēja politiskā vienlīdzība un pilntiesības zemāko kārtu pārstāvjiem nebija. Piemēram, Livonijas landtāgos zemnieki netika pārstāvēti. Zemnieki savās tiesībās bija vēl vairāk ierobežoti nekā pilsētnieki, jo pastāvēja dzimtbūšana, kas nozīmēja, ka ierobežota bija gan zemnieku politiskā pilntiesība, gan civiltiesiskā rīcībspēja. Monarhijā valstspiederīgie bija pavalstnieki, no paša jēdziena satura saprotams, ka tas paūz personas pakļautību valstij.³

Iejas par to, ka iepriekš aprakstītā kārtība ir netaisna un nepamatota, Eiropas filozofijā ienāk jaunajos laikos. Vispildītāk tas izpaudās apgaismības laika domātāju darbos. Priekšstatu par to, kas ir apgaismības laiks paūz Imanuels Kants (*Immanuel Kant*, 1724-1804) savā esejā „Kas ir apgaismība?” Galvenā doma ir tā, ka apgaismība ir cilvēka izraušanās no pašam sev uzspiestās nepilngadības. Tā izpaūzas kā nespēja izmantot savu saprātu bez citu norādījumiem.⁴ Vārdu salikumu „pašam sev uzspiestā nepilngadība” autore saprot tā, ka cilvēku darbības bija viens no komponentiem, kuri veidoja karali kā augstāko varu valstī vairāku gadsimtu gaitā, tai pat laikā, tautai piederīgās personas bija ierobežotas savā rīcībspējā, kā arī izvēles iespējās, jo tika apšaubītas to prāta spējas. To pierāda apstākļi, ka garīdzniecība kā pirmā kārta un muižniecība kā otrā tika uzskatītas par privilēģētām, proti, par Francijas valdošo šķiru. Abas kārtas nemaksāja nodokļus, kamēr buržuāzija bija politiski beztiesīga, aplikta ar neiedomājamām parāda nastām.⁵

Absolūtismā nepastāvēja jēdziens pilsonis.⁶ Ph.D. Boriss Gurevičs Kapustins (*Канустин Борис Гурьевич*, 1951) norāda, ka šajā laikā nevar runāt par pilsoni kā tādu, bet

¹ Robinson O.F., Fergus T.D., Gordon W.M. European Legal History. London, Edinburg, Dublin: Butterworths, 2000, p.33.

² Osipova S. Viduslaiku tiesību spogulis. Rīga: Tiesu Namu Aģentūra, 2004, 130.lpp.

³ Lazdiņš J. Baltijas zemnieku privāttiesības (XIX gs.). Rīga: BAT, 2000, 37.lpp.

⁴ Kants I. Kas ir apgaismība? Rīga: Zvaigzne ABC, 2004, 15.lpp.

⁵ Birziņa L. Lielā franču buržuāziskā revolūcija (1789.-1794.). Rīga: Avots, 1989, 9.-10.lpp.

⁶ Schwarzmantel J. The age of ideology. Political ideologies from the American revolution to post – modern times. Basingstoke; London: Macmillan: NYU press, 1998, p.56.

gan par subjektu, kurš ir pakļauts karaļa varai.⁷ Apgaismības laikā tapa idejas par jēdzienu pilsonis, ar kuru sāka apzīmēt tādu personu, kura jāsaista ar valsti nevis karali.⁸

Tāpat absolūtismā nebija pazīstams pilsoniskās sabiedrības jēdziens, jo pastāvēja vairāki faktori, kādēļ nevarēja rasties pilsoniskā sabiedrība. Atzīstams, ka, lai tā veidotos, nepieciešams realizēties vairākiem kritērijiem. Tie ir:

- pilsoņu vienlīdzība;
- īpašumtiesības uz zemi, respektīvi, nekustamo īpašumu;
- katra pilsoņa uzskatu brīvība;
- suverēnā vara, kuras nesējs ir pilsoņu kopums, respektīvi, jābūt nodibinātai tautas suverenitātei.⁹

Absolūtismā nepastāvēja nedz pilsoņu vienlīdzība, nedz uzskatu brīvība, nedz tautas suverenitāte. Tāpat nepastāvēja personas tiesības uz īpašumu. Tā kā šajā laika posmā ASV bija nodibinātas Anglijas kolonijas, tad acīmredzami tika pārkāptas personu īpašumtiesības.¹⁰ Tāpat arī Francijā, pastāvot feodālajai sabiedrībai, personām nebija tiesību uz pilnīgu varu pār īpašumu, bet gan tikai uz tā lietošanas tiesībām.¹¹ Pilsoniskās sabiedrības jēdziens izveidojās Lielās franču revolūcijas laikā, kad izcīnītās - pilsonim piemītošās tiesības un brīvības iestrādāja valstiska rakstura dokumentos.¹²

Attiecībā uz valsts jēdziena izpratni absolūtajā monarhijā, to vislabāk raksturo Luija XIV slavenais sauklis: „Valsts – tas esmu es!” Un tik tiešām, valsti saistīja ar monarhu, jo visa – likumdošanas, izpildvara, tiesu vara tika koncentrēta viena karaļa rokās.¹³ Uzskatīja, ka karalis ir Dieva sūtņi, kurš par savu rīcību ir atbildīgs tikai viņa priekšā.¹⁴ Apgaismības laikā Tomass Hobss (*Thomas Hobbes*, 1588-1679), Žans Žaks Ruso (*Jean Jacques Rousseau*, 1712-1778), Šarls Luijs de Monteskjē (*Charles-Louis de Secondat de La Brede et de Montesquieu*, 1689-1755), Benedikts de Spinoza (*Benedict de Spinoza*, 1632-1677), Hugo Grocijs (*Hugo Grotius*, 1583-1645), Aleksandrs Radiščevs (*Алекса́ндр Никола́евич Ради́щев*, 1749-1802) izstrādāja Sabiedriskā līguma teoriju, ar kuras palīdzību, revolūciju

⁷ Капустин, Б. Г. *Гражданство и гражданское общество*. Москва: Издательский дом Государственного университета — Высшей школы экономики, 2011, с. 39.

⁸ Ibid.

⁹ Briedis E. Latviešu tautas tiesiskā konstitūšanās. *Jurista Vārds*, 2005, nr.3. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/100036-latviesu-tautas-tiesiska-konstituesanas/> [aplūkots 28.04.2019.]

¹⁰ Ahmed S. *Dispossession and Civil Society: The Ambivalence of Enlightenment. Political Philosophy*. Pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:3537/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=763400bf-454b-4c74-b901-872865f22dfb%40sdc-v-sessmgr01> [aplūkots 01.05.2019.]

¹¹ Briedis E. Latviešu tautas tiesiskā konstitūšanās. *Jurista Vārds*, 2005, nr.3. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/100036-latviesu-tautas-tiesiska-konstituesanas/> [aplūkots 28.04.2019.]

¹² Birziņa L. Francijas tiesību vēsture (V-XX gs.). Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2000, 61.lpp.

¹³ Ibid, 46.lpp.

¹⁴ Parker D. *Revolutions and the Revolutionary Tradition in the West 1560. – 1991*. London; New York: Routledge, 2000, p.10.

gaitā, valstiska rakstura dokumentos iedibināja tajā paustās idejas par valsti, kuru veido pilsoņi.¹⁵

ASV un Francija bija pirmās valstis, kuras tik spēcīgi iedvesmoja apgaismības laika sludinātāju - Ž. Ž. Ruso, Š. L. de Monteskjē, Dž. Loka, T. Hobsa idejas, ka tās ar brutāla spēka palīdzību centās šīs idejas ieviest valstiski nozīmīgos dokumentos. Lai gan apgaismotāji sludināja līdzīga rakstura idejas, tomēr abās revolūcijās lozungi atšķīrās. Iemesli tam bija galvenokārt valstu atšķirīgā atrašanās pozīcija. Piemēram, ASV revolūcija bija vairāk politiski tendēta. Tā iestājās par tādām tiesībām kā – republikas nodibināšanu, politiskās sistēmas izveidi, kurā tiek garantētas cilvēka pamattiesības, izpildvarā valdošās tirānijas likvidēšanu un tautas suverenitātes īstenošanu.¹⁶ Savukārt Francija iestājās par vienlīdzīgu, brīvību un pilsoņu īpašumtiesībām.¹⁷

Aizsākoties ASV un Francijas revolūcijām, tās nostiprināja Apgaismības laikā radušos ideju par brīvo un vienlīdzīgo pilsoni, kurš saistāms ar valsti, rakstiskos dokumentos.¹⁸ ASV 1776.gada 4.jūlijā pieņēma Neatkarības deklarāciju.¹⁹ Savukārt Francija 1789.gada 20.augustā - Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarāciju.²⁰ Deklarāciju ievadā ietvēra sabiedriskā līguma teoriju, kuru apgaismībā aprakstīja Ž. Ž. Ruso traktātā „Sabiedriskais līgums,”²¹ Š. L. de Monteskjē – traktātā „Par likuma garu”²² un T. Hobss – traktātā „Leviatāns”²³. Sabiedriskā līguma teorijas pirmsākumi atrodami jau Platona (*Plato*, 429-347 B.C.E.) filozofijā.²⁴ Tās pamatideja - valsts ir cilvēku veidota organizācija, kura radās tiem savstarpēji vienojoties, kopēja mērķa labad – taisnīguma nodrošināšanai.²⁵ Tā noteica, ka pilsoņi daļu no sev piemītošajām dabiskajām tiesībām, deleģē valstij, savukārt valsts apņemas nodrošināt cilvēku tiesības. Gadījumā, ja valsts neievēro līguma noteikumus, tad tauta iegūst tiesības uz revolūciju un valsts iekārtas nomaiņu. Tajā iestrādāja tautas suverenitātes pamatprincipus, noteica, ka valsts institūcijas nevar rīkoties patvaļā, ka tās jākontrolē. Sabiedriskā līguma teorija puda dziļu demokrātisku saturu, kuru pamatoja ar tautas dabiskajām vajadzībām.

¹⁵ Матузов. Н.И., Малько А.В. Теория государства и права : учебник. Pieejams: http://pravo-olymp.ru/wp-content/uploads/2013/04/TGP_Matuzov_Malko.pdf [aplūkots 19.04.2019.]

¹⁶ Schwarzmantel J. 1998, p.47.

¹⁷ Birziņa L. 1989, 186.lpp.

¹⁸ Ibid, p. 56. - 57.

¹⁹ Declaration of Independence. Pieņemta ASV, 04.07.1776.

²⁰ Declaration of Human and Civic rights. Pieņemta Francijā, 26.08.1789.

²¹ Rousseau J. J. The Social Contract. Pieejams:

<https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/rousseau1762.pdf> [aplūkots 30.04.2019.]

²² Montesquieu C.de. The Spirit of Laws. Pieejams:

<https://socialsciences.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/montesquieu/spiritoflaws.pdf> [aplūkots 21.04.2019.]

²³ Hobbes T. Leviathan. Pieejams: [https://www.ttu.ee/public/m/mart-](https://www.ttu.ee/public/m/mart-murdvee/EconPsy/6/Hobbes_Thomas_1660_The_Leviathan.pdf)

[murdvee/EconPsy/6/Hobbes_Thomas_1660_The_Leviathan.pdf](https://www.ttu.ee/public/m/mart-murdvee/EconPsy/6/Hobbes_Thomas_1660_The_Leviathan.pdf) [aplūkots 21.04.2019.]

²⁴ Mouritz T. Comparing the social contracts of Hobbes and Locke. Pieejams:

https://www.murdoch.edu.au/School-of-Law/document/WA-jurist-documents/WAJ_Vol1_2010_Tom-Mouritz--Hobbes-%26-Locke.pdf [aplūkots 18.04.2019.]

²⁵ Ibid.

Tieši Sabiedriskā līguma teoriju uzskata par vienu no progresīvākajām un racionālākajām no valstu izcelšanās teorijām,²⁶ līdztekus tādām kā – teoloģiskajai, patriarhālajai, patrimoniālajai, ekonomiskajai, organiskajai, vardarbības, psiholoģiskajai, marksistiskajai valsts teorijai,²⁷ kuras izveidojušās pakāpeniski, laika gaitā citai citu nomainot.²⁸

ASV savu Konstitūciju pieņēma 1787.gada 17.septembrī.²⁹ Tā bija pirmā rakstītā konstitūcija,³⁰ kurā nostiprināja varas dalīšanas mehānismu un pilsoņu tiesības³¹ - šīs idejas apgaismības laikā pauda Š. L. De Monteskjē un Dž. Loks.³² Varas dalīšanas princips izpaudās tā, ka valdības varu sadalīja likumdošanas, izpildu un tiesu varā. Savukārt pilsoņu tiesības – vārda, reliģisko, preses brīvību pievienoja Konstitūcijai kā divpadsmit labojumus. Mūsdienās tos dēvē par Tiesību bilu.³³

1791. gadā Satversmes sapulce pieņēma pirmo Francijas Konstitūciju.³⁴ Tās ievaddaļa sākās ar Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarāciju. Konstitūcijā ietvēra tautas suverenitātes un varas dalīšanas principu, nosakot, ka tauta savu varu deleģē tās vēlētiem pārstāvjiem - nododot tiem likumdošanas funkcijas, izpildvaru realizē karalis un viņa ieceltie ministri, tiesu varu realizē tautas ievēlētie tiesneši.³⁵ Lai gan Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarācijā bija noteikts, ka visi pilsoņi ir brīvi un tiesībās vienlīdzīgi, pilsoņus iedalīja aktīvajos un pasīvajos, kas nozīmēja, ka tikai aktīvie - turīgākie ļaudis tika apveltīti ar balsstiesībām. Pasīvajiem bija tiesības tikai uz savām personiskajām tiesībām un tiesībām uz sava īpašuma aizsardzību, bet ne uz aktīvu līdzdalību likumdošanā. Savukārt aktīvajos pilsoņos neietilpa personas, kurām nebija Francijas pilsonības, sievietes, pilsoņi, kuri nebija sasnieguši 25 gadu vecumu, mājkalpotāji, nodokļu nemaksātāji un tie, kuri nestrādāja algotu darbu.³⁶ Ar Konstitūcijas pieņemšanu Francijā nodibināja konstitucionālo monarhiju.³⁷

1792.gada 10.augustā trešā šķira gāza Francijas karali no troņa, tādējādi izskaužot monarhiju. Ar brīdi, kad atcēla karaļa varu, Francijā nodibināja pirmo republiku.³⁸ 1793.gada 24.jūnijā izveidoja jaunu Francijas Konstitūciju,³⁹ kura bija pirmā republikāniskā konstitūcija,

---

²⁶ Матузов. Н.И., Малько А.В. Теория государства и права: учебник. Pieejams: http://pravo-olymp.ru/wp-content/uploads/2013/04/TGP_Matuzov_Malko.pdf [aplūkots 19.04.2019.]

²⁷ Zemītis G. Ārvalstu valsts un tiesību vēsture. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 21. – 22.lpp.

²⁸ Jakubaņecs V. Valsts jēdziens, struktūra, funkcijas un formas. Rīga: [b.i.], 1997, 5.lpp.

²⁹ Constitution of the United States of America. Pieņemta – ASV, 17.09.1787. [aplūkota 19.04.2019.]

³⁰ Birziņa L. 1989, 54.lpp.

³¹ Krastiņš I. Tiesību forma un būtība. Rīga: [b.i.] 1999, 30.lpp.

³² Ibid.

³³ Ibid, 226.lpp.

³⁴ The Constitution of 1791. Pieņemta – Francijā, 03.09.1791. [aplūkota 18.04.2019.]

³⁵ Ibid.

³⁶ Schwarzmantel J. 1998, p.56. – 57.

³⁷ Birziņa L. 2000, 60.,88.lpp.

³⁸ Ibid, 60., 88.lpp.

³⁹ Constitution of 1793. Izstrādāta – Francijā, 24.06.1793. [21.04.2019.]

taču tās spēkā stāšanos atlika, jo valstī bija izveidojusies nestabila situācija. Tās ievaddaļa sākās ar Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarāciju, tāpat kā 1791.gada Konstitūcija. Konstitūciju balstīja uz Ž. Ž. Ruso idejām. Ietvēra sociāli atbildīgas valsts principus. Tiesības uz izglītību atzina kā vienu no vissvarīgākajām cilvēkam piemītošajām tiesībām, taču to interpretēja kā nacionālo audzināšanu. Iekļāva patvēruma tiesību, tādējādi, attīstot domu par pilsoņu aizsardzību starptautiskā līmenī. 1795.gada augustā Francijā pieņēma jaunu konstitūciju – republikas III gada Konstitūciju.⁴⁰ Ar tās pieņemšanu saglabāja republiku, taču, no tās izslēdza vispārējo vēlēšanu tiesību. Respektīvi, tajā noteica, ka izpildvara tiek deleģēta Direktorijai, kura sastāv no pieciem locekļiem, kurus ieceļ likumdevējs, un tie pilda vēlēšanu funkciju tautas vārdā.⁴¹

Lai gan abās konstitūcijās iedibināja jaunizveidoto pilsoņa ideju, tomēr, kā redzams, pastāvēja cilvēku nošķiršana – gan attiecībā pēc mantas stāvokļa, gan pēc rases, kas īpaši izpaudās ASV. Tāpat jāmin, ka sievietes piederēja pie tās sabiedrības daļas, kurai nebija pilntiesības, tostarp, tiesību iesaistīties politikā.⁴²

Tikai nostiprinot apgaismības laika sludinātāju idejas valstiska rakstura dokumentos, tika ielikti fundamentālie pamati tiesību jēdzieniem – pilsonis, pilsoniskā sabiedrība, valsts, kā arī to tālākajai attīstībai. Tieši no šī laika posma var saistīt pilsoņa un pilsoniskās sabiedrības jēdzienus, jo bija realizējušies visi pilsoniskās sabiedrības izveidei nepieciešamie elementi, proti, vienlīdzība starp pilsoņiem, īpašumtiesības, uzskatu brīvība, tautas suverenitāte.⁴³

Izveidojoties un nostiprinoties pilsoņa un pilsoniskās sabiedrības jēdzienam, tie sāka veidot jaunu izpratni par valsti. Lai gan Dž. Loks un Š. L. de Monteskjē nenošķīra pilsonisko sabiedrību no valsts, tie šos jēdzienus aprakstīja kā atsevišķus. Laiku vēlāk, Georgs Vilhelms Fridrihs Hēgelis (*Georg Wilhelm Friedrich Hegel*, 1770-1831) puda konkrētas idejas, ka jēdzieni - pilsoniskā sabiedrība un valsts nav viens un tas pats un ir nošķirami. Viņš pilsonisko sabiedrību iekļāva ekonomiskajā sfērā, savukārt valsti – politiskajā sfērā.⁴⁴ Respektīvi – pilsoniskā sabiedrība ir attiecību joma starp pilsoņiem, savukārt valsts ir attiecību joma starp valsti un pilsoņiem.⁴⁵

---

⁴⁰ Constitution of the Year III. Pieņemta: Francijā, 22.08.1795. [aplūkots 19.04.2019.]

⁴¹ Birziņa L.1989, 54.lpp.

⁴² Schwarzmantel J. 1998, p.50.

⁴³ Briedis E. Latviešu tautas tiesiskā konstitūcijas. Jurista Vārds,2005, nr.3. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/100036-latviesu-tautas-tiesiska-konstituesanas/> [aplūkots 28.04.2019.]

⁴⁴ Krastiņš I. 1999, 30.lpp.

⁴⁵ Ibid.

Jaunā izpratne par valsti ietvēra sevī ideju, ka valsts ir viena no sabiedrības organizācijas formām. Vienas augstākas varas tiesiski organizēts un vadīts, noteikts cilvēku kopums konkrētā teritorijā.⁴⁶ No valsts definīcijas izriet tās pazīmes:

1. pilsoņu kopums;
2. noteikta teritorija;
3. valdība;
4. spēja stāties sakaros ar citām valstīm.⁴⁷

Tā kā bija realizējušies trīs svarīgi komponenti, proti, pilsonis, pilsoniskā sabiedrība un valsts. Nepieciešams aplūkot valsts iekšienē valdošo iekārtu, respektīvi, demokrātiju. Ar jēdzienu demokrātija saprot sabiedriskās varas valsts formu, kura balstās uz tautas atzīšanu par varas avotu un subjektu.⁴⁸ Tātad, no definīcijas izriet, ka demokrātija tiešā nozīmē ir tautas vara,⁴⁹ proti, demokrātiskā valstī suverenitāte pieder tautas vairākumam, ko arī apgaismībā aprakstīja Ž. Ž. Ruso.⁵⁰ Pilnīgai demokrātijas realizācijai nepieciešams republikas ietvars un tiesiskuma principa ievērošana, jo, aplūkojot demokrātiju kā atsevišķu jēdzienu, tā pauž izteiktu domu, ka vara pieder tautas vairākumam.⁵¹ Pastāvot „tīrai” demokrātijai, veidosies situācija, kuru apgaismības laika juristi un filozofi aprakstīja kā nepieņemamu, respektīvi viena cilvēka brīvība sāks ierobežot citu cilvēku tiesības īstenot savu brīvību.⁵² Galvenokārt šī demokrātijas „trūkuma” dēļ nepieciešama republika un tiesiskas valsts princips. Respektīvi, republika nodrošinās, ka vara netiks koncentrēta vienas personas rokās, nodrošinās vienlīdzību, neļaujot katram indivīdam realizēt visatļautību. Savukārt tiesiskas valsts princips nodrošina taisnīgumu, personas brīvību, godu un cieņu, liekot uzsvaram uz konstitūciju kā galveno valsts tiesību aktu, kurš garantē indivīdam visas iepriekš minētās brīvības.⁵³

Revolūcijas aizsāktā attīstība turpinājās jaunākajos laikos. Pēc ASV un Francijas Konstitūciju pieņemšanas, tās sāka ieviest arī citas valstis, lai gan sākotnēji visa Eiropa bija pret revolucionārajām kustībām. Satura ziņā konstitūcijas atšķīrās, taču pamatnostādnes par varas dalīšanu un pilsoņu tiesībām iekļāva visas.⁵⁴ Demokrātiskā ideoloģija ietekmēja valstis

⁴⁶ [b.a.] Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Kamene, 188.lpp.

⁴⁷ Montevideo Convention on the Rights and duties of States. Parakstīta – Montevideo, 26.12.1933. [aplūkota 17.04.2019.]

⁴⁸ [b.a.] Juridiski terminoloģiskā, skaidrojošā vārdnīca. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: [b.i.] 2001, 49.lpp.

⁴⁹ Ibid, 44.lpp.

⁵⁰ Ruso Ž.Ž. Par sabiedrisko līgumu jeb Politisko tiesību principi. Rīga: Zvaigzne ABC, 2013, 15.lpp.

⁵¹ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Papildinātais un pārstrādātais izdevums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 115.lpp.

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid, 2014, 98., 115.-116.lpp.

⁵⁴ Krastiņš I. 1999, 31.lpp.

19. un 20.gs., īpaši Rietumus.⁵⁵ Pēc Pirmā pasaules kara Eiropā tika dibinātas jaunas demokrātiskas valstis, tostarp Latvija, Lietuva, Somija, Polija un Igaunija. Daudzās no tām tika pieņemtas jaunas konstitūcijas ar pamattiesību prioritāti.⁵⁶ Lai gan Latvijas Republikas Satversmē netika iekļautas pamattiesības, projekts sadaļai jau bija izstrādāts.⁵⁷

Rezumējot iepriekš aprakstīto, autore nonāk pie secinājumiem, ka jēdzienu – pilsonis, pilsoniskā sabiedrība un valsts mūsdienīga izpratne sāka veidoties apgaismības laikā. Tā galvenokārt izpaudās apgaismības laika izcilāko juristu, filozofu darbos, kā arī sludinātajās mācībās. Paustās idejas cilvēkos iesakņojās tik ļoti, ka vēlme būt brīviem un līdztiesīgiem pārauga divās revolucionārās kustībās, ar kuru palīdzību idejas tika nostiprinātas valstiska rakstura dokumentos.

---

⁵⁵ Аннерс Э.История европейского права. Москва: Наука, 1994, с.39.

⁵⁶ 31.-32.lpp.

⁵⁷ Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 57.-60.lpp.

2. Pilsonības institūta regulējums nacionālajās tiesībās

Viena no valsti veidojošām pazīmēm ir pilsoņi.⁵⁸ Katrā valstī var atrasties ne vien pilsoņi, bet arī citi cilvēki, kurus attiecīgi var identificēt kā – nepilsoņus, ārzemniekus, bezvalstniekus, divvalstniekus/ personas ar multiplo pilsonību, diplomātiskās misijas. Tāpēc svarīgi identificēt katru personu grupu, lai starp visām personu kategorijām izkristalizētos suverēnas varas nesējs.⁵⁹

Autore kā pamata avotu jēdzienu izzināšanai aplūkos izpratni Latvijā. No Latvijas Pilsonības likuma 1.¹ panta pirmās daļas izriet, ka pilsonis ir persona, kuru ar Latvijas valsti saista noturīga tiesiska saikne.⁶⁰ Pilsoņus var iedalīt rezidentos un nerezidentos, piemēram, likuma Par nodokļiem un nodevām 14.pantā. ir skaidrota atšķirība starp rezidentu un nerezidentu ar nodokļiem saistītajos jautājumos.⁶¹ Nepilsoņa definīciju ir sniegusi Satversmes tiesa. Tā noteikusi, ka Latvijas nepilsoņi ir atsevišķa personu kategorija, un tie nav pielīdzināmi ārvalstniekiem, bezvalstniekiem vai „personām ar īpašu statusu”.⁶² Ar ārzemniekiem saprot jebkuru personu, kura nav Latvijas pilsonis vai nepilsonis. Latvijā izšķiramas divas ārzemnieku kategorijas. Pirmajā no tām ietilpst Savienības pilsoņi, ar ko saprot gan Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomiskās zonas valstu un Šveices Konfederācijas valstu pilsoņus. Otrajā kategorijā ietilpst trešo valstu pilsoņi, kuru ieceļošanai un nodarbinātībai Latvijā piemēro papildu nosacījumus.⁶³ Bezvalstnieki ir personas, kurām nav nevienas valsts pilsonības.⁶⁴ Divvalstnieki ir personas ar multiplo pilsonību, kuriem ir divas vai vairāku valstu pilsonības.⁶⁵ Diplomātiskajās misijās ietilpst pārstāvniecības vadītājs, kuru nosūtošā valsts sūta uz uzņemošo valsti.⁶⁶

Katra valsts savā pilsonības likumā definē pilsonības jēdzienu un tā saturu. Tā kā pamatā Eiropas valstu pilsonības likumos pilsonības jēdziens formulēts līdzīgi,⁶⁷ tad autore kā pamatu pilsonības definīcijai aplūkos Latvijas Pilsonības likumu. 1.¹ panta pirmajā daļā noteikts, ka: „Latvijas pilsonība ir personas noturīga tiesiska saikne ar Latvijas valsti.”

⁵⁸Montevideo Convention on the Rights and duties of States. Parakstīta – Montevideo, 26.12.1933. [aplūkots 17.04.2019.]

⁵⁹Ziemele I. Pilsonības nepārtrauktības princips valsts nepārtrauktības situācijā. Jurista Vārds, 2012, nr.19. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/246096-pilsonibas-nepartrauktibas-princips-valsts-nepartrauktibas-situacija/> [aplūkots 09.05.2019.]

⁶⁰Pilsonības likums: LV likums. Pieņemts 22.07.1994. [10.04.2019.]

⁶¹Par nodokļiem un nodevām: LV likums. Pieņemts 02.02.1995. [11.04.2019.]

⁶²Satversmes tiesas 07.03.2005. spriedums lietā Nr.2004-15-0106.

⁶³[b.a.] Ārzemnieku nodarbināšana. Pieejams: <https://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/iecelosana-lv/arzemnieku-nodarb.html> [aplūkots 10.05.2019.]

⁶⁴Fogels A. Modernās starptautiskās tiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 268.lpp.

⁶⁵Ibid, 270.lpp.

⁶⁶Vīnes konvencija par diplomātiskajiem sakariem. Pieņemta 18.04.1961. [12.05.2019.]

⁶⁷Autoru kolektīvs. Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā. Rīga: LZA Baltijas stratēģisko pētījumu centrs, 2017, 312.lpp.

Savukārt, panta otrajā daļā noteikts, ka: „Latvijas pilsonības saturu veido pilsoņa un valsts savstarpēji saistīto tiesību un pienākumu kopums.”⁶⁸ Tiesiskā valstī pilsonības fenomena juridiskajai dabai klāt nāk politiskais un emocionālais elements.⁶⁹ Tāpat par vienu no saiknes būtiskākajiem elementiem atzīst uzticību jeb lojalitāti valstij.⁷⁰

Pilsonības jēdziena saturu centies formulēt Ph.D. Artis Pabriks. Viņš pauž viedokli, ka pilsonības jēdziena saturu ietekmē katras valsts tiesiskās tradīcijas, vēsture un nākotnes mērķi. Viņš ir apkopojis kopīgās iezīmes. Proti, pirmkārt, pilsonības jēdziena dziļākā jēga pauž to, ka pilsonim ir jābūt uzticīgam jeb lojālam savai valstij, kā arī valstij ir jānodrošina sava pilsoņa aizsardzība. Otrkārt, pilsonība ir tāda piederība valstij, kurā noteiktai personu grupai piemīt gan tiesības gan pienākumi attiecībā pret valsti.⁷¹

Saiknes saturu formulējis arī angļu sociologs Tomass Hamfrijs Maršals (*Thomas Humphrey Marshall* 1893 - 1981). Viņš pilsonības jēdzienam izdala divus komponentus – dalību un līdzdalību. Paužot viedokli, ka dalība sevī ietver valsts tiesības noteikt savu pilsoņu loku,⁷² jeb pieņemt lēmumus par saikni starp valsti un cilvēku. Savukārt līdzdalība – pilsoņa tiesības un pienākumus.⁷³

Katras valsts pienākums noteikt savu pilsoņu loku izriet no 1930.gada Hāgas konvencijas par atsevišķiem jautājumiem attiecībā uz pilsonības likumu kolīziju normām 1. panta.⁷⁴ Hāgas konvencijā ietvertais princips mūsdienās atzīts par starptautisko tiesību paražu.⁷⁵ Nosakot savu pilsoņu loku, valsts nošķir valstij piederīgās personas no citām.⁷⁶ Ar brīdi, kad valsts nosaka, kas ir tās pilsoņi, tiek identificēts valsts suverēnās varas nesējs.⁷⁷

Atkarībā no tās individuāli vēsturiskā stāvokļa, katra valsts savā pilsonības likumā iekļauj dažādus pilsonības iegūšanas veidus. Visizplatītākie pilsonības iegūšanas veidi ir filiācija un naturalizācija.⁷⁸

Filiācija ir pilsonības iegūšana ar dzimšanu. Tai izšķir divus veidus – asins radniecības un teritoriālo principu.⁷⁹ Asins radniecības princips nozīmē, ka bērns iegūst to

⁶⁸ Pilsonības likums: LV likums. Pieņemts 22.07.1994. [10.04.2019.]

⁶⁹ Āboltiņa S. Būt pilsonim nozīmē būt lojālam pret valsti, cienīt tradīcijas, vēsturi, kultūru un valodu. Pieejams: <https://nra.lv/latvija/politika/67317-aboltina-but-pilsonim-nozime-but-lojalam-pret-valsti-cienit-tradicijas-vesturi-kulturu-un-valodu.htm> [aplūkots 12.05.2019.]

⁷⁰ Litvins G. Likums nav brīnumnūjiņa. Jurista Vārds, 2012, nr.10. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/244866-likums-nav-brinumnujina/> [aplūkots 13.05.2019.]

⁷¹ Vēbers E., Kārklīņa R. Nacionālā politika Baltijas valstīs. Rīga: Zinātne, 1995, 124.-125.lpp.

⁷² Капустин, Б. Г. 2011, с.8.-9.

⁷³ Zilbershats Y. The Human Right to Citizenship. Ardsley, New York: Transnational Publishers, Inc, 2002, 7.p.

⁷⁴ Convention on Certain Questions Relating To The Conflict Of Nationality Laws. Parakstīta Hāgā, 12.04.1930.

⁷⁵ Fogels A. Modernās starptautiskās tiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 100.lpp.

⁷⁶ Bojārs J. Starptautiskās tiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 1996, 105.lpp.

⁷⁷ Ziemele I. Pilsonības nepārtrauktības princips valsts nepārtrauktības situācijā. Jurista Vārds, 2012, nr.19.

Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/246096-pilsonibas-nepartrauktibas-princips-valsts-nepartrauktibas-situacija/> [aplūkots 09.05.2019.]

⁷⁸ Ibid, 268.lpp.

pilsonību, kura ir vecākiem (jus sanguinis). Teritoriālais jeb zemes princips nosaka, ka bērns iegūst tās valsts pilsonību, kuras teritorijā tas piedzimst (jus soli).⁸⁰ Asins princips izteiktāks Eiropas valstīm,⁸¹ savukārt teritoriālais princips raksturīgs ASV, Dienvidamerikas valstīm.⁸² Otrs izplatītākais pilsonības iegūšanas veids – naturalizācija.⁸³ Var apgalvot, ka to veido divi galvenie komponenti – personas vēlme tikt uzņemtam pilsonībā un domicila cenzs.⁸⁴ Šiem pilsonības iegūšanas veidiem raksturīgs tas, ka uz fakta pamata prezumē cilvēka emocionālo saikni ar valsti.⁸⁵

Naturalizācija parasti ir individuāls process, taču tā var būt arī kolektīva, piemēram, valsts pēctecības, aneksijas gadījumos.⁸⁶ Valstis nodibina tiesisko saikni tikai ar tādām personām, kuras ir integrētas, lojālas un uzticamas.⁸⁷

Tāpat katra valsts savā pilsonības likumā nosaka pilsonības zaudēšanas veidus. Tiek izdalīti trīs – ekspatriācija, denaturalizācija un denacionalizācija. Ekspatriācija - brīvprātīga atteikšanās no pilsonības. Denaturalizācija ir pilsonības atņemšana piespiedu kārtā tām personām, kuras ir naturalizētas. Denacionalizācija ir pilsonības atņemšana pilsoņiem, kuri to ieguvuši ar dzimšanu.⁸⁸

Tomass Hamfrijs Maršals (*Thomas Humphrey Marshall* 1893 - 1981) tālāk attīstīja domu par līdzdalību, paužot, ka, tā var realizēties tikai tad, ja valsts ir nodrošinājusi apstākļus tās materiālajai īstenošanai.⁸⁹ Viņš izdalīja trīs - pilsoniskos, politiskos un sociālos.⁹⁰ Politologs Ričards Bellamijs (*Richard Bellamy*, 1957) skaidro, ka šie elementi laika gaitā ir mainīgi.⁹¹ Tāpēc var apgalvot, ka mūsdienās valstīm jāspēj garantēt – pilsoniskais, politiskais, sociālais, ekonomiskais, kultūras, emocionālais pamats, lai pilsonis

---

⁷⁹ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.-2008., 374.-375.lpp.

⁸⁰ Seve K. Eiropas Savienības tiesības II daļa. Materiālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 82.lpp.

⁸¹ Ibid, 16.

⁸² Vildbergs H.J., Messeršmits K., Niedre L. Pilsonis tiesiskā valstī. Vācu konstitucionālo un administratīvo tiesību pamati. Rīga: Eiropas fakultātes centrs, LU, 2004, 16.lpp.

⁸³ Ziemele I. Valsts pēctecība un pilsonības un bezvalstniecības jautājumi. Jurista Vārds, 2018, nr.19. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/272667-valsts-pecteciba-un-pilsonibas-un-bezvalstniecibas-jautajumi/> [aplūkots 09.05.2019.]

⁸⁴ Ibid, 84.lpp.

⁸⁵ Litvins G. Likums nav brīnumnūjiņa. Jurista Vārds, nr.10. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/244866-likums-nav-brinumnujina/> [aplūkots 13.05.2019.]

⁸⁶ Ibid, 382.lpp.

⁸⁷ Levits E. Latvijas pilsonība un tās reforma. Jurista Vārds, 2012, nr.14. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/246097-latvijas-pilsoniba-un-tas-reforma/> [aplūkots 09.05.2019.]

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Капустин, Б. Г. 2011, с.8.-9.

⁹⁰ Marshall T. H. *Citizenship and Social Class*. Pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:3536/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlymtfXzE1NjY0OTFfX0FO0?sid=aa9df813-9546-4152-a006-3b39f72cafa9@pdc-v-sessmgr06&vid=0&format=EK&rid=1> [aplūkots 02.05.2019.]

⁹¹ Bellamy R. *Citizenship: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2008, p.15.

varētu īstenot savas tiesības.⁹² No iepriekš minētā izriet, ka pilsonības jēdziena saturs laika gaitā ir mainīgs.

Nacionālajās tiesībās, piemēram, kā Latvijā, tiesības ir ne vien pozitīvas, bet arī dabiskas. Pozitīvās tiesības var iedalīt divos veidos – pēc to regulētā tiesību objekta un pēc vietas tiesību sistēmā. Pēc regulētā tiesību objekta tās tālāk iedalās privāttiesībās un publiskajās tiesībās. Privāttiesības sevī iekļauj, piemēram, civiltiesības, komerciesības. Savukārt publiskās tiesības sevī iekļauj administratīvās, konstitucionālās un krimināltiesības. Pēc vietas tiesību sistēmā tiesības tiek sakārtotas normatīvo aktu hierarhijā, kuru veido četras sadaļas. Tās virsotni veido konstitūcija, tad tai seko likumi, noteikumi un saistošie noteikumi. Pēdējiem trim jābūt saskaņotiem ar konstitūciju.⁹³

Cilvēktiesības demokrātiskā tiesiskā valstī veido divi komponenti – subjektīvi tiesiskais un objektīvi tiesiskais elements. Pirmajā variantā – tās ir indivīda subjektīvās tiesības attiecībā pret valsti. Otrajā variantā parādās, ka tiesības kā konstitucionālās normas ir saistošas valsts varai. Subjektīvi tiesiskais elements iekļauj tādas tiesību grupas kā – pilsoniskās, politiskās sociālās tiesības, tiesības uz valsts aizsardzību pret citiem indivīdiem, tiesības prasīt noteiktu rīcību no citiem indivīdiem. Objektīvi tiesiskais elements sevī ietver to, ka tiesības ir tās, kuras parāda, kādas ir demokrātiskas valsts pamatvērtības, tāpat arī tautvaldības principu, tiesības kā institucionālas garantijas.⁹⁴

Pilsoniskās un politiskās tiesības sauc par pirmās paaudzes tiesībām, jo, kā tas tika aplūkots pirmajā nodaļā, tās bija pirmās tiesības, kuras nostiprināja ar abu revolūciju palīdzību, proti, tiesības uz cilvēka brīvību un līdztiesību. To raksturīgākais elements – tās ir negatīvas, proti, liek valstij atturēties no konkrētas darbības.⁹⁵

Latvijas Republikas Satversmē tiek nodrošināts sociālo tiesību minimums, tāpēc var apgalvot, ka šīs tiesības tāpat kā ekonomiskās un kultūras galvenokārt atkarīgas no valsts ekonomiskā stāvokļa. Taču, jāņem vērā, ka ja reiz valsts savā pamatlikumā nosaka konkrētas tiesības, tad tai nav tiesību no tām atteikties.⁹⁶

---

⁹² Pastars E., Kovaļevska A., Ziemele I., Litvins G. Sociālās tiesības zem ekonomiskās krīzes spiediena. Jurista Vārds, 2009, nr.33. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/196144-socialas-tiesibas-zem-ekonomiskas-krizes-spiediena/> [aplūkots 08.05.2019.]

⁹³ Vildbergs H.J., Messeršmits K., Niedre L. 2004, 8.-10.lpp.

⁹⁴ Ziemele I. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: Izglītības soļi, 2000, 30.lpp.

⁹⁵ Ibid, 68.lpp.

⁹⁶ Pastars E., Kovaļevska A., Ziemele I., Litvins G. Sociālās tiesības zem ekonomiskās krīzes spiediena. Jurista Vārds, 2009, nr.33. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/196144-socialas-tiesibas-zem-ekonomiskas-krizes-spiediena/> [aplūkots 08.05.2019.]

Latvijas valsts pilsoņu pienākumi pret savu valsti ir formulēti Satversmes preambulas ceturtajā daļā, proti – aizsargāt savu suverenitāti, neatkarību, teritoriju, vienotību un demokrātiskas valsts iekārtu.⁹⁷

Kā tiesiskā valstī, tāpat arī tiesību teorijā visai maz tiek sludināts par pilsoņa pienākumiem, tādējādi pilsoņos tiek iedzīvināta apziņa, ka cilvēkam pastāv tikai tiesības, ka tas ir tiesīgs prasīt, bet ne dot. Rezultātā veidojas egoistiski tendēta sabiedrība.⁹⁸

No iepriekš minētā izriet, ka katra valsts pati ir tiesīga noteikt savu pilsoņu loku. Pilsonība ir noturīga tiesiska saikne ar valsti, kuras saturu veido valsts un pilsoņa abpusējās tiesības un pienākumi, taču pilsonības saturs laika gaitā ir mainīgs. Demokrātiskā tiesiskā valstī pilsonību veido ne vien juridiskais, bet arī politiskais un emocionālais elements. Vērojams, ka cilvēki pārzina savas tiesības, taču, brīdī, kad, jāpilda savi pilsoņa pienākumi, kuri noteikti valsts pamatdokumentā, iestājas sava veida izbrīns, jo pārāk maz tiek sludināts par pilsonības definīcijā ietverto kodolu, ka pilsonību veido valsts un pilsoņa savstarpējo tiesību un pienākumu kopums. Tas atspoguļojas, piemēram, vēlēšanu pasivitātē.⁹⁹

---

⁹⁷ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemta 15.02.1922. [10.05.2019.]

⁹⁸ Vildbergs H.J., Messeršmits K., Niedre L. 2004, 299.-305.lpp.

⁹⁹ LSM.lv ziņu redakcija. 13. Saeimas vēlēšanās rekordzema vēlēšanu aktivitāte. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/13saeimas-velesanas-rekordzema-veletaju-aktivitate.a295011/> [aplūkots 15.05.2019.]

2.1. Pilsonības institūta regulējums starptautiskajās publiskajās tiesībās

Starptautiskajās publiskajās tiesībās ar tiesībsubjektību ir apveltītas: valstis un Starptautiskās organizācijas, proti, ANO.¹⁰⁰ Atšķirībā no nacionālajām tiesībām, indivīds netiek uzskatīts par pilntiesīgu starptautisko publisko tiesību subjektu.¹⁰¹

Tāpat starptautiskās publiskās tiesības neregulē jautājumus, kas saistīti ar katrai valstij piederošā pilsoņu loka noteikšanu. Galvenokārt šāda nostāja pamatota ar starptautiskajās tiesībās pastāvošajiem principiem, proti, valstu suverenitātes principu un neiejaukšanās citas valsts lietās principu.¹⁰²

Pilsonības jēdziens starptautiskajās publiskajās tiesībās definēts kā tiesiska saikne, kuras pamatā ir piederības sociālais fakts, patiesa pastāvēšanas, interešu un sentimentu saistība kopā ar abpusējām tiesībām un pienākumiem.¹⁰³ Divvalstniecības vai multiplās pilsonības gadījumos, lai noteiktu personas valsts piederību, lieto jēdzienus – efektīvā pilsonība un dominējošā pilsonība. Efektīvās saiknes principu lieto, lai noteiktu pilsonības spēkā esību starptautiskajos tiesību aktos, savukārt dominējošo pilsonību lieto gadījumos, kad jānoskaidro, kura no personai esošajām pilsonībām konkrētajā brīdī ir dominējošā.¹⁰⁴

ANO Starptautiskās Tiesas Statūtu 38.pants tiek uzskatīts par autoritatīvu tiesību avotu, neskatoties uz to, ka tas ir starptautisks līgums.¹⁰⁵ Tāpēc var uzskatīt, ka pamata tiesības starptautiskajās publiskajās tiesībās izriet tieši no šī avota. Tajā teikts, ka tiesa, izšķirot strīdu, piemēro:

- vispārējās un speciālās konvencijas;
- starptautiskās paražas;
- civilizēto nāciju vispārējos tiesību principus;
- tiesu nolēmumus un augsti kvalificētu speciālistu doktrīnas.¹⁰⁶

Būtiski, ka starptautiskajās publiskajās tiesībās, iepriekš minētie avoti neveido normatīvo aktu hierarhiju, kā tas ir ar nacionālo tiesību aktiem.¹⁰⁷

Pamatā pilsoņa tiesības ir nostiprinātas konvencijās. Starptautisko publisko tiesību kontekstā var izdalīt divas, autores prāt, svarīgākās kategorijas, kurās ietvertas pilsonim

¹⁰⁰ Brownlie I. *International Law*. New York: Oxford University Press, 2008, 58.-61.p.

¹⁰¹ Ziemele I. 2000, 18.lpp.

¹⁰² Zilbershats Y. 2002, p.7.

¹⁰³ ANO ST 06.04.1955. spriedums lietā Nottebohm (Liechtenstein v.Guatemala).

¹⁰⁴ Kruma K. *An Ongoing Challenge. EU Citizenship, Migrant Status and Nationality*. Sweden: Media – Tryck, Lund University, 2012, 58.p.

¹⁰⁵ Ibid, 34.lpp.

¹⁰⁶ Starptautiskās Tiesas Statūti. Pieņemti Sanfrancisko 26.05.1945. [10.05.2019.]

¹⁰⁷ Ibid.

piemītošās tiesības – cilvēktiesības, kuras aizsargā indivīdu pret valsti kā suverēnās varas nesēju¹⁰⁸ un humanitārās tiesības, kuras aizsargā cilvēkus militāro darbību laikā.¹⁰⁹

Kā galveno var minēt Starptautisko cilvēktiesību hartu.¹¹⁰ To veido pieci līgumi: Vispārējā cilvēktiesību deklarācija,¹¹¹ Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām,¹¹² Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, kultūras un sociālajām tiesībām.¹¹³ Starptautiskajam paktam par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ir divi papildprotokoli – par individuālajiem iesniegumiem un par nāves soda atcelšanu.

Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā, kā svarīgākās iekļautas tādas tiesības kā – tiesības uz dzīvību, spīdzināšanas aizliegums, verdzības, diskriminācijas aizliegums. Svarīgi minēt, ka 15.pantā noteiktas personas tiesības uz pilsonību, kā arī ANO konvencijā par bērna tiesībām 7.pantā, noteikts, ka bērna tiesības uz pilsonību ir jāaizsargā no dzimšanas brīža.¹¹⁴ Attiecībā gan uz pilngadīgas, gan nepilngadīgas personas tiesībām uz pilsonību, jāsecina, ka valstis ir tiesīgas brīvi pievienoties šīm konvencijām, no kā izriet, ka valstij nav pienākuma piešķirt pilsonību cilvēkam.

Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām galvenokārt noteiktas tiesības uz dzīvību, domu, apziņas, reliģijas brīvību, tiesības vēlēties, piedalīties politiskajos procesos, tiesības uz informācijas pieejamību, tāpat ietvertas tiesības uz tautas pašnoteikšanos. Iepriekš minētās tiesības pamatā noteiktas valstu konstitūcijās.

Starptautiskajā paktā par ekonomiskajām. Sociālajām un kultūras tiesībām pamatā ietvēra tādas tiesības kā – tiesības uz veselības aprūpi, tiesības uzalgotu darbu, tiesības uz izglītību, tiesības attīstīt kultūras identitāti. Šo tiesību īstenošana tāpat kā nacionālajos tiesību aktos ietvertajām ir atkarīga no valstī pieejamajiem resursiem.¹¹⁵

Tāpat kā nacionālajās tiesībās, arī starptautiskajās publiskajās tiesībās pastāv diplomātiskās aizsardzības princips. Tas izpaužas kā valsts tiesības, bet ne obligāts pienākums. Šo principu skaidroja Starptautiskā tiesa lietā *Mavrommatis Palestine Concession*, paužot, ka brīdī, kad valsts uzņemas risināt sava pavalstnieka lietu, un ķeras klāt pie diplomātiskiem pasākumiem vai starptautiskas procedūras indivīda vārdā, valsts

---

¹⁰⁸ Ziemele I. 2000, 18.lpp.

¹⁰⁹ Borī. F. Starptautisko humanitāro tiesību rašanās un attīstība. Ženēva: Starptautiskā Sarkanā Krusta Komiteja, 1993, 5.lpp.

¹¹⁰ The International Bill of Human Rights. Pieņemta 10.12.1948.[10.05.2019.]

¹¹¹ Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieņemta 10.12.1948. [09.05.2019.]

¹¹² Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieņemts 16.12.1966.[10.05.2019.]

¹¹³ Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, kultūras un sociālajām tiesībām. Pieņemts 16.12.1966.[10.05.2019.]

¹¹⁴ Ziemele I. Starptautiskās tiesības un cilvēktiesības Latvijā: abstrakcija vai realitāte. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 164.lpp.

¹¹⁵ Ziemele I. 2000, 46.-49.lpp.

patiesībā apliecina sev piemītošās tiesības – tiesības prasīt savu pavalstnieku vārdā starptautisko normu ievērošanu.¹¹⁶

Attiecībā uz humanitārajām tiesībām, to regulējums ietverts četrās Ženēvas konvencijās - 1949.gada 12.augusta Ženēvas konvencijā par sauszemes bruņoto spēku ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu,¹¹⁷ 1949.gada 12.augusta Ženēvas konvencija par jūras bruņoto spēku ievainoto, slimo un kuģu avārijās cietušo stāvokļa uzlabošanu,¹¹⁸ 1949.gada 12.augusta Ženēvas konvencija par attieksmi pret karagūstekņiem,¹¹⁹ 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencija par civilpersonu aizsardzību kara laikā,¹²⁰ kā arī, divos papildprotokolos.

Apkopojot teikto, starptautiskās tiesības neregulē tos jautājumus, kuri attiecas uz pilsoņu loka noteikšanu valstī. Pilsonis nav pilntiesīgs starptautisko publisko tiesību subjekts, tāpēc valsts ir tā, kura kā pilntiesīgs starptautisko publisko tiesību subjekts darbojas starptautiskajā vidē, un nodrošina saviem pilsoņiem tās tiesības, kuras paredzētas pamatā starptautiskajos līgumos un citos tiesību avotos. Attiecībā uz tiem pilsoņiem, kuriem ir divu vai vairāku valstu pilsonība, ir iedibināts efektīvās un dominējošās pilsonības princips.

---

¹¹⁶ P. C. I. J. 30.08.1924. spriedums lietā Mavrommatis Palestine Concessions (Greece v. Britain).

¹¹⁷ Ženēvas konvencijā par sauszemes bruņoto spēku ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu. Pieņemta 12.08.1949. [13.05.2019.]

¹¹⁸ Ženēvas konvencija par jūras bruņoto spēku ievainoto, slimo un kuģu avārijās cietušo stāvokļa uzlabošanu. Pieņemta 12.08.1949. [13.05.2019.]

¹¹⁹ Ženēvas konvencija par attieksmi pret karagūstekņiem. Pieņemta 12.08.1949.[13.05.2019.]

¹²⁰ Ženēvas konvencija par civilpersonu aizsardzību kara laikā. Pieņemta 12.08.1949. [13.05.2019.]

2.2. Pilsonības institūta regulējums Eiropas Savienībā

Salīdzinot ar pilsonības institūtu nacionālā un starptautiskā līmenī, Eiropas Savienības (turpmāk – ES) institūts izveidojās samērā nesen – 20.gs. beigās. Tas skaidrojams ar to, ka ES sākotnēji dibināja ar mērķi – izveidot vienotu ekonomisko kopieni, kura palīdzētu integrēt valstis savā starpā. Mērķis – laikam atbilstošs, jo Pirmā un Otrā pasaules kara šausmas piedzīvot nevēlējās neviens.¹²¹

ES pilsonība sākotnēji radās kā abstrakta ideja, kuru laika gaitā centās piepildīt ar konkrētu saturu.¹²² Tās pirmsākumi radušies jau pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados, proti, dalībvalstu valdību pārstāvju sanāksmē – Parīzē 1974.gada decembrī. Darba grupai bija uzdevums - izstrādāt vadlīnijas, pēc kurām dalībvalstu pilsoņiem varētu piešķirt īpašas tiesības, attiecīgi – kā Eiropas Savienības tiesību subjektiem.¹²³ Izstrādes procesā pilsonības institūtam izvirzīja vairākus mērķus:

- nodrošināt pienācīgu tiesisko aizsardzību personām, kuras pārvietojas Eiropas Savienības iekšienē;
- samazināt demokrātijas deficītu;
- izveidot Eiropas identitāti;
- norobežot tās personas, kuras nepieder ES, no tām, kuras tai pieder.¹²⁴

ES pilsonības jēdzienu var definēt kā – uz tiesībām balstītu fundamentālo statusu, kurš nostiprina Eiropas Savienības politisko kopieni.¹²⁵ Proti, ES pilsonība ir tāds statuss, kurš piemīt personai, ja tā ir kādas dalībvalsts pilsonis. Tā pastāv līdztekus pilsonībai, kuru devusi kāda no ES dalībvalstīm. Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk – LESD) 20.panta 1.daļā noteikts, ka ES pilsonība ir tā, kura papildina dalībvalsts pilsonību.¹²⁶

Veidus, kā katrā dalībvalstī iegūstama pilsonība, nosaka pati valsts. Neskatoties uz to, ka pilsonības iegūšanas veidi katrā no dalībvalstīm var atšķirties, iegūstot dalībvalsts pilsonību jebkādā no valsts pilsonības likumā noteiktajiem veidiem, persona automātiski kļūst par ES pilsoni.¹²⁷ Tas pats attiecas arī uz pilsonības zaudēšanu – neatkarīgi no iemesla, kādēļ persona zaudē valsts pilsonību, tā automātiski zaudēs ES pilsonību.¹²⁸

---

¹²¹ Ševe K. 2016, 74.lpp.

¹²² Ibid.

¹²³ Ševe K. 2016, 77.lpp.

¹²⁴ Kruma.K. EU Citizenship, Nationality and Migrant Status. An Ongoing Challenge. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2014, p.120.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Parakstīts Māstrihtā 07.02.1992.[05.04.2019.]

¹²⁷ Ibid, 83. – 84.lpp.

¹²⁸ Patterson D. A Comanion to European Union Law and International Law. Pieejams:

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/lulv/reader.action?docID=4452970&ppg=507> [aplūkots 09.05.2019.]

ES savienības pilsoņa tiesības ir noteiktas Līgumā par Eiropas Savienības darbību 20.pantā:

- pārvietošanās un uzturēšanās brīvība ES teritorijā;
- politiskās tiesības;
- tiesības uz diplomātisko un konsulāro iestāžu aizsardzību;
- tiesības sazināties ar ES institūcijām.

Brīvas pārvietošanās tiesības, kuras piemīt ES pilsoņiem, noteiktas ne vien LESD, bet arī ES pamattiesību hartas 45.panta 1.daļā.¹²⁹ Pārvietošanās tiesības realizējas tikai tādā gadījumā, kad pilsonis praktiski tās arī izmanto, piemēram, pārceļoties uz dzīvi citā dalībvalstī.¹³⁰

Politiskās tiesības ļauj personām, kuras atrodas citā ES teritorijā balsot un kandidēt ne vien pašvaldību, bet arī Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Šīs tiesības noteiktas gan LESD 22.pantā, gan ES Pamattiesību hartas 39. un 40.pantā.

Tiesības uz diplomātisko un konsulāro tiesību aizsardzību noteiktas gan LESD 23.pantā, gan ES Pamattiesību hartas 46.pantā. Attiecībā uz to vai šīs tiesības ES līmenī aptver arī juridiskās personas, ir diskutabls un neviennozīmīgi vērtēts jautājums.¹³¹

Tiesības sazināties ar ES institūcijām ir noregulētas LESD 24.pantā. Ne tikai pilsonim, bet arī jebkurai fiziskajai personai ar pastāvīgu dzīves vietu kādā no ES valstīm, ir tiesības sniegt lūgumrakstus Eiropas Parlamentam, iesniegt sūdzības Eiropas Ombudam. Attiecībā uz ombudu, jāpiebilst, ka iesniegt sūdzību tam var ikviena juridiskā persona, kuras juridiskā adrese atrodas kādā no dalībvalstīm.¹³²

Tāpat kā starptautiskajās tiesībās, ES tiesībās pastāv starpvalstu līgumi, kurus valstis savā starpā noslēdz, lai risinātu no pilsonības institūta radušos jautājumus. Kā galveno no tiesību aktiem var minēt Eiropas Konvenciju par pilsonību,¹³³ kuras 4.pantā, tāpat kā ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 15.pantā noteiktas ikviena tiesības uz pilsonību. Tāpat šajā pantā noteikts valstu pienākums izvairīties no bezvalstniecības, kas nozīmē, ka valstīm jārikojas pēc iespējas, var teikt, par labu personai, lai tā nekļūtu par bezvalstnieku. Arī šo jautājumu regulē ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 15.pants. Eiropas konvencijas par pilsonību 4.pantā tāpat kā Ņujorkas konvencijā par precētu sievietu pilsonību arīdza iekļauts aizliegums sievietei pēc laulības šķiršanas atņemt pilsonību.¹³⁴

¹²⁹ Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Pieņemta: 07.06.2016. [aplūkots 15.05.2019.]

¹³⁰ Patterson D. A Companion to European Union Law and International Law. Pieejams: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/lulv/reader.action?docID=4452970&ppg=507> [aplūkots 09.05.2019.]

¹³¹ Ševe K. 2016, 135.lpp.

¹³² Ibid, 137.lpp.

¹³³ European Convention on Nationality. Pieņemta Strazbūrā, 06.11.0997. [09.05.2019.]

¹³⁴ Konvencija par precētu sievietu pilsonību. Parakstīta Ņujorkā 20.02.1957. [11.04.2019.]

No iepriekš minētā izriet, ka ES pilsonības institūts ir samērā jauns jēdziens, kurš izveidojās deviņdesmito gadu beigās. No ES pilsonības jēdziena izriet, ka tā neveido saikni starp pilsoni un ES, tā ir statuss, kurš pastāv līdztekus kādai no dalībvalstu pilsonībām, kurš nosaka attiecīgus labumus tiem, kuriem šāds statuss izveidojas. Nav skaidrs, kā turpmāk attīstīsies šis tiesību institūts, jo kā rāda notikumi saistībā ar Lielbritānijas izstāšanos no ES, iespējami dažāda veida neprognozējami pavērsieni.

3.DUBULTPILSONĪBAS VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA

Var apgalvot, ka Eiropā, pastāvot feodālisma valstīm, kurās bija nodibināta kārtu pārstāvniecība, pastāvēja dzimtbūšana, zemes lietošanas tiesību institūts, nebija aktuāls dubulpilsonības jautājums. Tas savu aktualitāti ieguva laikā pēc Lielās franču revolūcijas, kad nostiprinājās apgaismības laika sludinātāju idejas par brīvu un vienlīdzīgu cilvēku, proti, atceļot kārtu pārstāvniecību, nostiprinot cilvēka tiesības uz īpašumu un atceļot dzimtbūšanu, kas ir nozīmīgi, jo sākotnēji zemnieki bija piesaistīti zemei un bez muižnieka atļaujas tie nevarēja mainīt dzīves vietu.¹³⁵ Tāpat liela nozīme dubulpilsonības aizsākumam bija kapitālisma uzplaukums, kad attīstījās gan iekšējā, gan ārējā tirdzniecība.¹³⁶

Pirmā pasaules kara laikā Eiropas valstis bija skeptiski noskaņotas pret dubulpilsonību, jo tā radīja problēmas sakarā ar diplomātisko aizsardzību un dienēšanu armijā.¹³⁷ Pilsonību un politisko lojalitāti uzskatīja par nešķiramām komponentēm,¹³⁸ tāpēc valstis uzskatīja, ka dubulpilsonība rada draudus personas lojalitātei pret pilsonības valsti.¹³⁹ Tāpat valdīja uzskats, ka dubulpilsonība ir kļūda, kura jānovērš. Viens no veidiem, kā valstis izskauda dubulpilsonību bija pilsonības automātiska atņemšana tiem pilsoņiem, kuri ieguva citas valsts pilsonību.¹⁴⁰

Veidus, kā Eiropas valstis centās izskaust dubulpilsonību, var iedalīt divos veidos - starptautisko līgumu slēgšana vai tādas sistēmas akceptēšana, kuru dēvē par „*Kollisionsnormen*” – pilsonības radīto konfliktu risināšanas metode.¹⁴¹ Eiropas mērogā viena no konvencijām bija 1963.gada Konvencija par Dubulpilsonības gadījumu samazināšanu un Militāriem pienākumiem dubulpilsonības gadījumos. Konvencijā noteica, ka dubulpilsoņu skaita samazināšana atzīstama par vienu no Eiropas Padomes mērķiem.¹⁴²

Svarīgi izziņāt, kāpēc dažādās valstīs attieksme pret dubulpilsonību bijusi divējāda. Šajā sakarā jāaplūko divas koncepcijas, kuras var definēt kā komunitārismu un

---

¹³⁵ Lazdiņš J. 2000, 118., 121lpp.

¹³⁶ Birziņa L. 2000, 42.lpp.

¹³⁷ Krūma K. Dubultā pieeja pilsonībai. Pieejams: <http://providus.lv/article/dubulta-pieeja-dubulpilsonibai> [aplūkots 13.05.2019.]

¹³⁸ Faist T. Dual Citizenship in Europe. From Nationhood to Societal Integration. Routledge, 2007, p.3.

¹³⁹ Levits E. Latvijas pilsonība un tās reforma. Jurista Vārds,2012, nr.14./15. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/246097-latvijas-pilsoniba-un-tas-reforma/>[aplūkots [10.05.2019.]

¹⁴⁰ Boll A.M. Multiple Nationality and International Law. Pieejams: http://web.b.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook?sid=40d33155-7ed1-4ac5-861a-f44ac0894051%40sessionmgr104&ppid=pp_1&vid=0&format=EB[aplūkots [09.05.2019.]

¹⁴¹ Krūma K. Dubultā pieeja pilsonībai. Pieejams: <http://providus.lv/article/dubulta-pieeja-dubulpilsonibai> [aplūkots 15.05.2019.]

¹⁴² Convention on the Reduction of Cases of Multiple Nationality and on Military Obligations in Cases of Multiple Nationality. Pieņemta 28.03.1963. [15.05.2019.]

individuālismu.¹⁴³ Šos divus virzienus var dēvēt arī citādāk, proti, kā etno -kulturālo vai etno – nacionālo un pilsoniski – republikānisko.¹⁴⁴

Komunitārisma uzskata, ka sabiedriskās vērtības jāvērtē augstāk nekā katra pilsoņa individuālās vērtības. Šīs ideoloģijas aizsākums radās jau Aristoteļa (*Aristotle*, 384-322 B.C.) darbos. To aprakstījuši arī Ž.Ž. Ruso un G. V. F. Hēgelis. Komunitārisms galvenokārt atbalsta tādas vērtības, kā - kalpošanu savai tautai un tēvzemei. Komunitārisma teorija uzskata, ka tikai tad, kad pilsonis pilda savu pienākumu, tas iegūst patiesu brīvību.¹⁴⁵ Šim modelim ir raksturīga ekskluzivitāte attiecībā pret imigrantiem, taču attiecībā pret savas valsts pilsoņiem, kuriem ir vairāk nekā viena pilsonība, un kuri atrodas ārvalstīs, tā pret tiem pauž iecietīgāku attieksmi.¹⁴⁶

Savukārt, par individuālisma pamatlicēju uzskatāms T. Hobss. Tajā izceļ tādas vērtības kā – toleranci, personas tiesības un brīvības. Individuālisms jau Lielās Franču revolūcijas laikā parādīja, ka ir neiespējami izskaust citādi domājošos, tāpēc valsts un vispārējās labklājības labad jācenšas rast kompromisu starp personām ar dažādajiem uzskatiem. Individuālisms izceļ tādas vērtības kā – līdztiesību, privātās intereses un tiesību pārkāpumu pār pienākumu.¹⁴⁷ Konceptija rada iekļaujošākus pasākumus imigrantu integrācijai. Tāpat, uzskata, ka šī konceptija ir saistīta ar liberālu naturalizācijas politiku kopumā un toleranci vai vienaldzību pret dubultpilsonību.¹⁴⁸

Mūsdienās atzīstams, ka nepastāv tādas sabiedrības, kurās komunitārisms ar individuālismu nepārklātos, taču, svarīgs ir fakts, ka izzinot šos divus novirzienus, ir secināms, ka tās valstis, kuras veidojušās kā komunitārisma valstis, daudz asāk reaģējušas uz dubultpilsonības jautājumu, piemēram, Eiropas valstis.¹⁴⁹ Savukārt, valstis, kuras veidojušās uz individuālisma teorijas pamata, uzskatāmas par pretimnākošākām, piemēram, ASV, Kanāda, Apvienotā Karaliste.¹⁵⁰

Abas pretrunīgas koncepcijas saasinājās, laikā pēc Otrā pasaules kara, kad Eiropa sadalījās Rietumeiropā un Austrumeiropā, kā arī laikā pēc Aukstā kara sākuma. Centrāleiropa un Austrumeiropa individuālisma vērtības neatzina līdz pat 1989.gadam, kad

---

¹⁴³ Vēbers E. Pilsoniskā apziņa. Rīga: FSI, 1998. Pieejams: http://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html#panel:pplissue/g_001_0302066599?page:5|issueType:B [aplūkots 15.05.2019.]

¹⁴⁴ Faist T. 2007, p.2.

¹⁴⁵ Vēbers E. Pilsoniskā apziņa. Rīga: FSI, 1998. http://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html#panel:pplissue/g_001_0302066599?page:5|issueType:B [aplūkots 15.05.2019.]

¹⁴⁶ Ibid, p.3.

¹⁴⁷ Vēbers E. Pilsoniskā apziņa. Rīga: FSI, 1998. Pieejams: http://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html#panel:pplissue/g_001_0302066599?page:5|issueType:B [aplūkots 15.05.2019.]

¹⁴⁸ Vēbers E. Pilsoniskā apziņa. Rīga: FSI, 1998. . Pieejams: http://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html#panel:pplissue/g_001_0302066599?page:5|issueType:B [aplūkots 15.05.2019.]

¹⁴⁹ Vēbers E. Pilsoniskā apziņa. Rīga: FSI, 1998. . Pieejams: http://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html#panel:pplissue/g_001_0302066599?page:5|issueType:B [aplūkots 15.05.2019.]

¹⁵⁰ Baumeister A. T. Liberalism and the Politics of Difference. Edinburg: Edinburg University Press, 2000, p.30.

sabrūka padomju sistēma. Centrāleiropā un Austrumeiropā sāka parādīties interese par indivīdu un kolektīvismu, tā nozīmīgumu un attiecību veidošanos sabiedrībā. Tāpat, būtiski, ka visās Eiropas valstīs individualizācija nav vienāda. Piemēram, šāda atšķirība pastāv, jo valstis dažādi ietekmē gan katolicisms, gan protestantisms. Valstīs, kurās valda katolicisms, veidojas lielāks atbalsts kolektīvismam, taču valstīs, kurās valda protestantisms, vairāk valda individuālisma teorija. Protestanti vairāk Dievam atbild personiski, taču katoļi tieši pretēji – kolektīvi.¹⁵¹

Pēc Otrā pasaules kara, globalizācijas ietekmē sāka pieaugt cilvēku migrācija, kuras rezultātā veidojās skaita ziņā lielas migrantu kopienas, pieauga jaukto laulību skaits, attīstījās cilvēktiesības un valstis ar vien vairāk sāka integrēties ES.¹⁵² Rezultātā, ņemot vērā faktu, ka pilsoņi ir viena no valsti veidojošām pazīmēm,¹⁵³ Eiropas valstīm bija svarīgi atkāpties no pastāvošā principa, ka pilsonis var būt piederīgs tikai vienai valstij, jo pretējā gadījumā rastos draudi gan valsts, gan nācijas pastāvēšanai.¹⁵⁴ Taču, kā redzams, liela daļa valstu negribīgi ir atteikusies no principa – viena valsts – viena pilsonība.¹⁵⁵

Kopš 1985.gada Eiropā sarūka to valstu skaits, kuras savos pilsonības likumos paredzēja automātisku pilsonības atņemšanu, ja pilsonis līdztekus ieguva kādas citas valsts pilsonību. Pirmās valstis, kuras mainījušas savu nacionāltiesisko regulējumu par labu dubultpilsonībai bija Grieķija, Bulgārija, Rumānija, Šveice. Savukārt Latvija šīm valstīm pievienojās 2013.gadā.¹⁵⁶

Latvijas nostāja attiecībā uz dubultpilsonību bijusi dažāda. Pirmkārt, Latvija sākotnēji aizliedza dubultpilsonības esību, lai Krievijas valsts piederīgie nekļūtu par Latvijas pilsoņiem. Laikam ejot, un saprotot, ka pilnīgs dubultpilsonības aizliegums ir pārāk drastiska metode, kuras rezultātā valsts pazaudē ievērojamu skaitu pilsoņu, Latvija 1994.gadā Pilsonības likumā iekļāva normu, kura paredzēja, ka ir pieļaujama dubultpilsonība. To pieļāva tiem bijušajiem pilsoņiem, kuri okupācijas laikā devušies bēgļu gaitās vai tikuši deportēti.¹⁵⁷ Taču pilnīgu noregulējumu attiecībā uz dubultpilsonības jautājumu, Latvijas sniedza tikai 2013.gadā, kad attiecīgi Pilsonības likums piedzīvoja līdz

---

¹⁵¹ Ostrovska I., Daukšte V. Eiropas ideja un idejas Eiropā. Rīga: Jumava.333.-336.lpp.

¹⁵² Krūma K. Dubultā pieeja pilsonībai. Pieejams: <http://providus.lv/article/dubulta-pieeja-dubultpilsonibai> [aplūkots 15.05.2019.]

¹⁵³ Montevideo Convention on the Rights and duties of States. Parakstīta – Montevideo, 26.12.1933. [aplūkota 17.04.2019.]

¹⁵⁴ Ozola A. Dubultpilsonības problēmas un risinājumi. Jurista Vārds,2012, nr.14/15. Pieejams: <https://m.juristavards.lv/doc/246116-dubultpilsonibas-problemas-un-risinajumi/> [aplūkots 12.05.2019.]

¹⁵⁵ Ozola A. Dubultpilsonības problēmas un risinājumi. Jurista Vārds,2012, nr.14/15. Pieejams: <https://m.juristavards.lv/doc/246116-dubultpilsonibas-problemas-un-risinajumi/> [aplūkots 12.05.2019.]

¹⁵⁶ Pilsonības likums: LV likums. Pieņemts 22.07.1994. [10.04.2019.]

¹⁵⁷ Krūma K. Dubultā pieeja pilsonībai. Pieejams: <http://providus.lv/article/dubulta-pieeja-dubultpilsonibai> [aplūkots 15.05.2019.]

šim pēdējos grozījumus.¹⁵⁸ Kā rezultātā Latvijas pilsoņiem pavērās iespēja nezaudēt Latvijas pilsonību, izbraucot no valsts, un, piemēram, nodibinot ģimeni citā valstī. Protams, valstij tas ir liels risks, ka pilsonis atteiksies no pilsonības, taču vēl lielāks risks pastāvēja laikā, kad netika atļauta dubulpilsonība.¹⁵⁹

Apkopojot iepriekš minēto, var secināt, ka Eiropas valstis sākotnēji dubulpilsonību saistīja ar kaut ko nevēlamu, proti, nepieļaujamu, jo pamatā Eiropas valstis attīstījušās kā komunitārisma valstis, pretēji tādām valstīm, kā, piemēram ASV, kura veidojusies uz individuālisma teorijas bāzes. Globalizācijas ietekmē, pieauga migrācija, valstis savā veidā bija spiestas nākt soli pretim dubulpilsonībai, citādāk, tas novestu pie valsts eksistences apdraudējuma.

---

¹⁵⁸ Pilsonības likums: LV likums. Pieņemts 22.07.1994. [10.04.2019.]

¹⁵⁹ Levits E. Latvijas pilsonība un tās reforma. Jurista Vārds, 2012, nr.14/15. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/246097-latvijas-pilsoniba-un-tas-reforma/> [aplūkots 15.05.2019.]

3.1. Dubultpilsonības jēdziens

Dubultpilsonību vai vairākkārtēju pilsonību var definēt kā personas statusu, kad tai saskaņā ar šo valstu likumiem vienlaicīgi pastāv divu vai vairāku valstu pilsonība.¹⁶⁰

Dubultpilsonība formāli nozīmē to, ka pilsonis kombinē savu valstspiederību ar vairākām valstīm.¹⁶¹ Rezultātā, tiesiskā saikne veidojas starp pilsoni un divām vai vairākām valstīm. Dubultpilsonības institūts maina sākotnējo pamatkodolu - tiesiskā saikne starp valsti un pilsoni.¹⁶²

Dubultpilsonība var rasties ar dzimšanas brīdi vai arī pēcāk – dzīves gaitā.¹⁶³ Pirmajā gadījumā bērnam dubultpilsonība rodas tad, kad tas piedzimst valstī, kurā ievēro ius soli principu, savukārt valstī, kuras pilsoņi ir bērna vecāki – ievēro ius sanguinis. Dzīves gaitā persona var iegūt dubultpilsoņa statusu naturalizējoties. Atsevišķās valstīs - sievietes - stājoties laulībā ar ārvalstnieku.¹⁶⁴ Tāpat, par dubultpilsonību veicinošu faktoru atzīstams katras valsts pilsonības likuma regulējums. Var būt situācijas, kad samērā līdzīgi bāzēti pilsonības likumi var novest pie dubultpilsonības, jo pirmšķietami liekas, ka šāda situācija var rasties tikai krasi atšķirīgos pilsonības likuma regulējumos. Šajā jautājumā Dr. habil. iur. Juris Bojārs formulē viedokli par dubultpilsonību kā: „Objektīvu parādību, kuru izraisa dažādu valstu pilsonības likumu „pozitīvās” kolīziju normas. Tās pastāv, jo valstīs nepastāv un netiek ievērotas vispāratzītas, vienveidīgas pilsonības iegūšanas un zaudēšanas normas.”¹⁶⁵ Savukārt, Dr.iur. Kristīne Krūma norāda, ka dubultpilsonību nav iespējams novērst, nedz pastāvot līdzīgiem, nedz atšķirīgiem pilsonības likumiem.¹⁶⁶

Kā tas izriet no pilsonības definīcijas, gadījumos, kad izveidojas dubultpilsonība, katra no valstīm ir tiesīga pieprasīt no personas, lai tā pilda savus pilsoņa pienākumus. No starptautisko publisko tiesību viedokļa, persona pildīs pienākumus tajā valstī, ar kuru attiecīgajai personai ir visciešākā saikne, ko arī dēvē par efektīvās pilsonības principu. Tāpat valstis var slēgt līgumus, lai noregulētu tos jautājumus, kuri izriet no dubultpilsonības. Pārsvārā konvencijās noteikts, ka dubultpilsoņi var brīvi izvēlēties savu pilsonību, attiecīgi

¹⁶⁰ Bojārs J. 2004-2008, 382.lpp.

¹⁶¹ Faist T. 2007, p.3.

¹⁶² Ozola A. Dubultpilsonības problēmas un risinājumi. Jurista Vārds, 2012, nr. 14./15. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/246116-dubultpilsonibas-problemas-un-risinajumi/> [aplūkots: 15.05.2019.]

¹⁶³ Kruma.K. EU Citizenship, Nationality and Migrant Status. An Ongoing Challenge. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2014, p.67.

¹⁶⁴ Fogels A. 2009, 270.lpp.

¹⁶⁵ Bojārs J. 2004-2008, 381.lpp.

¹⁶⁶ Krūma K. Dubultā pieeja pilsonībai. <http://providus.lv/article/dubulta-pieeja-dubultpilsonibai> [aplūkots 15.05.2019.]

iesniedzot lūgumu tās valsts diplomātiskajā vai konsulārajā iestādē, kuras pilsonību persona vēlas saņemt.¹⁶⁷

Apkopojot iepriekš minēto, secināms, ka dubultpilsonība maina sākotnējo pilsonības kodolu – tiesiska saikne starp pilsoni un valsti. Dubultpilsonība var rasties gan ar dzimšanas brīdi, gan dzīves laikā, proti, naturalizējoties. To nav iespējams novērst pat tad, ja valstis veidotu samērā līdzīgus pilsonības likumu regulējumus.

---

¹⁶⁷ Fogels A. 2009, 270.lpp.

3.3. Dubulpilsonības ietekme uz pilsoņa un valsts attiecībām

Pirmā pasaules kara laikā pastāvošais uzskats, ka dubulpilsonība nav savienojama ar jēdzienu lojalitāte pastāv arī mūsdienās.¹⁶⁸ Tāpat pastāv uzskats, ka dubulpilsonība arīdzan nav savienojama ar nacionālās identitātes jēdzienu.¹⁶⁹ Tāpēc autore centīsies izziņāt abu jēdzienu – lojalitāte un nacionālā identitāte saturu, lai, varētu izdarīt attiecīgus secinājumus par to, cik pamatoti vai nepamatoti šie uzskati ir, no kā varēs izdarīt secinājumus par to, vai dubulpilsonības statuss atstāj negatīvāku ietekmi uz pilsoņa un valsts attiecībām nekā tad, ja personai ir vienas valsts pilsonība.

Indivīdam var piemist dažāda veida identitātes. Piemēram, katram cilvēkam ir sava individuālā identitāte un funkcionālās lomas, kuras mijiedarbojas un veido cilvēka esību. Individuālajai identitātei iespējams izšķirt vairākus veidus. Par pašu pamata veidu atzīstama dzimuma kategorija. Dzimums ir tas, kurš definē katra cilvēka unikalitāti. Tai seko lokālās un reģionālās identitātes. Izšķirams arī tāds veids kā sociālekonomiskā identitāte, kuru var definēt kā sabiedrības šķiras kategoriju. Senatnē tas izpaudās cilvēka bailēs, ka tas varēja piedzimt kā vergs. Pastāv arī reliģiskā identitāte, kura pamatā balstās uz paražām un rituāliem.¹⁷⁰

Neatkarīgi no tā, ko katrs cilvēks saprot ar vārdu savienojumu „nacionālā identitāte,” tas viennozīmīgi saistāms gan ar nacionālām jūtām, valodu un simboliku, gan arī ar politiskās kopības izjūtu.¹⁷¹ Nacionālā identitāte ir politiskās nācijas pamats.¹⁷²

Izšķiramas divu veidu identitātes teorijas – rietumnieciskā un etniskā. Rietumnieciskā koncepcija balstās uz teritoriju un likumiem. Tā uzskata, ka teritorija ir vēsturiskā zeme. Tā ir vieta, kur priekšgājēji ietekmējuši jaunāko paaudzi vairāku gadsimtu gaitā. Tēvzeme ir tā, kurā veidojas atmiņas par vēstures notikumiem. Tajā ar likumu palīdzību pauž kopīgos politiskos uzskatus un mērķus. Rietumnieciskā koncepcija nosaka, ka indivīdam ir jāpieder pie kādas noteiktas nācijas, taču indivīds pats var izvēlēties tieši pie kuras nācijas viņš ir piederīgs.¹⁷³

Etniskā koncepcija radās ietekmējoties no rietumnieciskās, taču saturiski tā ir atšķirīga. Balstās galvenokārt uz personas izcelsmi, nevis uz teritoriju. Svarīgas ir nācijas saknes, kultūra, valoda, sadzīves ieražas. Tā pauž viedokli, ka jāņem vērā, kur indivīds ir

¹⁶⁸ Levits E. Latvijas pilsonība un tās reforma. Jurista Vārds, 2012, nr.14./15. Pieejams: [https://juristavards.lv/doc/246097-latvijas-pilsoniba-un-tas-reforma/\[aplukots](https://juristavards.lv/doc/246097-latvijas-pilsoniba-un-tas-reforma/[aplukots) [10.05.2019.]

¹⁶⁹ Ozola A. Dubulpilsonības problēmas un risinājumi. Jurista Vārds, 2012, nr.14./15. Pieejams: <https://m.juristavards.lv/doc/246116-dubulpilsonibas-problemas-un-risinajumi/> [aplukots 12.05.2019.]

¹⁷⁰ Smits E.D. 1997, 14.-16.lpp.

¹⁷¹ Ibid, 11.-23.lpp.

¹⁷² Vēbers E., Kārklīņa R. Nacionālā politika Baltijas valstīs. Rīga: Zinātne, 1995, 152.lpp.

¹⁷³ Ibid, 17.-20.lpp.

dzimis un kāda ir dzimtā kultūra, kā arī, tā nepieļauj cilvēka izvēles momentu. Neatkarīgi no tā, kur persona aizbrauc, viņa ir un paliek piederīga savai dzimtajai kopienai.¹⁷⁴

No abām teorijām izriet kopīgās iezīmes, kuras, kuras veido nacionālās identitātes pamatpazīmes:

- vēsturiskā teritorija jeb tēvzeme;
- kopīgi mīti un ar vēsturi saistītas atmiņas;
- vienota tautas kultūra;
- visiem sabiedrības locekļiem vienādas likumīgas tiesības un pienākumi;
- kopīga ekonomika ar iespēju sabiedrības locekļiem pārvietoties savas teritorijas robežās.¹⁷⁵

Autore domā, ka dubultpilsonis par savu tēvzemi nevar nosaukt vairākas valstis. Šis jēdziens sevī ietver dziļi emocionālu saturu, kurš nevar asociēties ar vairākām valstīm. Tāpat, attiecībā uz kopīgajiem mītiem un ar vēsturi saistītajām atmiņām, piemēram, mīts par Lāčplēsi, kurš daudzināts jau no mazotnes, reti kurā gadījumā personai, kura pilsonību ieguvusi naturalizācijas ceļā, liks sajūst kaut ko tādu, kas to vienos ar pārējo sabiedrības daļu. Tai pat laikā, jāņem vērā fakts, ka ne jebkura persona, kurai ir tikai viena pilsonība ir spējīga realizēt pirmos divus komponentus, kuri vistiesākajā mērā ir atkarīgi no personas iekšējās pasaules redzējuma. Tāpēc var nonākt pie secinājuma, ka katrs dubultpilsonības gadījums vērtējams atsevišķi.

Attiecībā uz lojalitāti, latviešu literārās valodas vārdnīcā tiek skaidrots, ka lojalitāte ir:

- izturēšanās, rīcība, kurā izpaužas respekts pret pastāvošo varu, tās likumu ievērošana;
- izturēšanās, rīcība, kurā izpaužas godprātīga, korekta, cieņas pilna attieksme (pret ko).¹⁷⁶

Tātad, lojalitāte, pirmkārt, ir tāda izturēšanās vai rīcība, kura pauž respektu pret pastāvošo varu. Otrkārt, lojalitāte ir tāda izturēšanās vai rīcība, kura pauž pastāvošās varas likumu ievērošanu. Treškārt, lojalitāte ir tāda izturēšanās vai rīcība, kura pauž pret kādu godprātīgu, korektu, cieņas pilnu attieksmi. Īsāk sakot, lojalitātes atslēgvārdi ir – respekts, likumu ievērošana, godprātīga, korekta, cieņpilna attieksme. Respekts šajā ziņā nozīmē dziļu cieņu, pakļaušanos pastāvošajai varai. Godprātīgums sevī ietver godīgumu, apzinīgumu. Korektums ietver tādas īpašības kā – precīzumu, nevainojamību, pareizumu, pieklājību, taktiskumu. Savukārt, no vārdu salikuma cieņpilna attieksme, izriet, ka vārds cieņa jau sevī

¹⁷⁴ Smits E.D. 1997, 11.- 17., 21.-23.lpp.

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ Latviešu literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/lvv/> [aplūkots 17.05.2019.]

ietver attieksmes izrādīšanu pret kāda cilvēka spējām, zināšanām, nopelniem, vērtībām. Tāpat, cieņa sevī ietver morālo vērtību, stāju, godu. Savas vērtības, tiesību apziņu un šo vērtību izpaušmi.¹⁷⁷

Arī Satversmes tiesa ir skaidrojusi jēdziena nozīmi. „Lojalitāte ir atklāts juridisks jēdziens – ģenerālklausula. Šādu jēdzienu iestrādāšana likumā ir pieļaujama, ja kopumā ir skaidrība par to mērķi, tvērumu un saistībā ar tiem paredzētajām sekām.”¹⁷⁸ Tāpat Satversmes tiesa ir skaidrojusi, ko nozīmē jēdziens – politiskā lojalitāte. Proti, „viens no pamatelementiem, kas raksturo indivīda attiecības ar valsti valsts dienestā un it īpaši pārvaldes attiecībās ir politiskā lojalitāte. Valstij ir jātiecas nodrošināt demokrātisku tiesisku, efektīvu, atklātu un sabiedrībai pieejamu valsts pārvaldi. Nepieciešams paļauties uz to, ka valsts pārvaldē strādājošie būs lojāli pret valsti un savus amata pienākumus veiks valsts un sabiedrības interesēs. Politiskā lojalitāte saprotama nevis kā attiecīgās valdības politisko mērķu atbalstīšana, bet kā uzticība valstij, kuras labā strādā pie valsts dienesta piederīgās personas.”¹⁷⁹

Tāpat, Eiropas Savienības tiesa ir skatījusi lietas, kuras pamatā attiecas uz civildienestā esošu ierēdņu tiesībām uz vārda brīvību, kuras garantētas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 11.pantā., un to pienākumu būt lojāliem, diskrētiem, kurš izriet no Civildienesta likuma 17.a.punkta.¹⁸⁰ Spriedumos *Connolly/Komisija*¹⁸¹ un *Strack/Komisija*¹⁸² tiesa, attiecībā uz civildienesta ierēdņiem, ir noteikusi, ka viņu statusa dēļ, tie ir leģitīmi pakļaujami pienākumiem, kuri izriet no Civildienesta noteikumiem. Ierobežojums ir paredzēts, lai saglabātu ar uzticību piepildītas attiecības starp iestādi un tās ierēdņiem. Proti, Eiropas Savienības Pamattiesību hartā ietvertās tiesības ir iespējams ierobežot, lai saglabātu lojalitāti pret iestādi.

Pēc autores domām, dubultpilsonim problēmas varētu raisīt cieņpilnās attieksmes izrādīšana, kura sevī ietver morālās vērtības. Piemēram, ASV, Alabamas štatā nobalsoja par aborta aizliegumu, arīdžan izvarošanas un incesta gadījumos.¹⁸³ Ņemot vērā faktu, ka Latvijā ir atļauta dubultpilsonība ar ASV,¹⁸⁴ tad fakts, ka ASV pilsoņa izpratne par morāles vērtībām var sadurties ar citādāko izpratni Latvijā. Tai pat laikā, nav izslēgts, ka personai, kurai ir

¹⁷⁷ Latviešu literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/lvv/> [aplūkots 17.05.2019.]

¹⁷⁸ Satversmes tiesas 2017.gada 21.decembra spriedums lietā Nr.2017-03-01.

¹⁷⁹ Satversmes tiesas 2006.gada 11.aprīļa spriedums lietā Nr.2005-24-01 11.2

¹⁸⁰ Civildienesta noteikumi. Pieņemts 29.02.1968. [15.05.2019.]

¹⁸¹ EST 06.03.2001. spriedums lietā C-274/99 P Bernard Connolly pret Eiropas Kopienu Komisiju.

¹⁸² EST 12.12.2012. spriedums lietā T-199/11 P Guido Strack pret Eiropas Komisiju.

¹⁸³ [b.a.] Alabamas štatā parakstīts stingrākais aborta aizliegums ASV. Pieejams: <https://www.apollo.lv/6684589/alabamas-stata-parakstits-stingrakais-aborta-aizliegums-asv> [aplūkots 15.05.2019.]

¹⁸⁴ [b.a.] Kādos gadījumos Latvijas pilsonim atļauta dubultpilsonība? Pieejams: <https://www.latvija.lv/lv/DzivesSituacijas/tiesibu-aizsardziba/Dubultpilsoniba#show2> [aplūkots 15.05.2019.]

tikai vienas valsts pilsonība, iekšējā izpratne par morāles vērtībām var krasi atšķirties no tām, kuras valda pastāvošajā sabiedrībā.

Apkopojot iepriekš pausto, secināms, ka nacionālā identitāte, tāpat kā lojalitāte katrā no gadījumiem jāvērtē atsevišķi, no kā arī izriet, ka nevar viennozīmīgi apgalvot, ka dubulpilsonība rada negatīvāku ietekmi uz pilsoņa un valsts attiecībām nekā tad, ja personai ir tikai vienas valsts pilsonība.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore darba aizstāvēšanai izvirza šādas tēzes:

1. Apgaismības laiku var uzskatīt par sākumpunktu mūsdienu izpratnei par jēdzieniem – pilsonis, pilsoniskā sabiedrība un valsts, jo tieši šajā laikā Ž. Ž. Ruso, Š. L. de Monteskjē, Dž. Loks, T. Hobss sāka paust idejas par brīvu un vienlīdzīgu cilvēku.
2. Pilsonības jēdziens nav tikai juridiska formalitāte. Demokrātiskā tiesiskā valstī tas sevī ietver arī politisko un emocionālo elementu, taču pilsonības jēdziena saturs laika gaitā ir mainīgs.
3. Cilvēki pārzina savas tiesības, taču, brīdī, kad, jāpilda savi pilsoņa pienākumi, kuri noteikti valsts pamatdokumentā, iestājas sava veida izbrīns, jo pārāk maz tiek sludināts par pilsonības definīcijā ietverto kodolu, ka pilsonību veido valsts un pilsoņa savstarpējo tiesību un pienākumu kopums.
4. Tiesības, kuras garantētas starptautiskajās publiskajās tiesībās pamatā bauda tikai tie cilvēki, kuriem ir pilsoņa statuss. Tostarp, ārvalstnieki, dubultpilsoņi, ar izņēmumiem, arī nepilsoņi, jo viņi visi ir kādas valsts piederīgie.
5. Dubultpilsonība ir tāds statuss, kad personai saskaņā ar šo valstu likumiem vienlaicīgi pastāv divu vai vairāku valstu pilsonība.
6. Valstīm ir svarīgi atļaut dubultpilsonību, jo nevēlēšanās pieņemt globalizācijas procesa radītās sekas var novest pie valsts un nācijas eksistences apdraudējuma.
7. Dubultpilsonība ir nozīmīga gan pilsonim, gan valstij. Pilsonim paveras iespēja iegūt tās valsts pilsonību, kurā tas uzturas, veido ģimeni, vienlaicīgi nesaraujot saiti ar izcelsmes valsti. Savukārt, valsts tādējādi nodrošina iespēju nepazaudēt savu pilsoņu loku.
8. Pilsonim, iegūstot dubultpilsoņa statusu, pastāv risks zaudēt savu nacionālo identitāti izcelsmes valstī. Valstij, atļaujot dubultpilsonību, pastāv risks, ka pilsonis tik ļoti integrēsies citā valstī, ka atteiksies no izcelsmes valsts pilsonības.
9. Eiropas valstis attīstījušās kā komunitārisma valstis, pretēji tādām valstīm, kā, piemēram ASV, kura veidojusies uz individuālisma teorijas bāzes, tieši tāpēc Eiropas valstis daudz skeptiskāk uztvērušas dubultpilsonības parādību.
10. Dubultpilsonību nav iespējams novērst pat tad, ja valstis veidotu samērā līdzīgus pilsonības likumu regulējumus.
11. Nacionālā identitāte, tāpat kā lojalitāte katrā no gadījumiem jāvērtē atsevišķi, no kā arī izriet, ka nevar viennozīmīgi apgalvot, ka dubultpilsonība rada negatīvāku ietekmi uz pilsoņa un valsts attiecībām nekā tad, ja personai ir tikai vienas valsts pilsonība.

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Alabamas štatā parakstīts stingrākais aborta aizliegums ASV. Pieejams: <https://www.apollo.lv/6684589/alabamas-stata-parakstits-stingrakais-aborta-aizliegums-asv> [aplūkots 15.05.2019.]
2. Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014.
3. Autoru kolektīvs. Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā. Rīga: LZA Baltijas stratēģisko pētījumu centrs, 2017.
4. Āboltiņa S. Būt pilsonim nozīmē būt lojālam pret valsti, cienīt tradīcijas, vēsturi, kultūru un valodu. Pieejams: <https://nra.lv/latvija/politika/67317-aboltina-but-pilsonim-nozime-but-lojalam-pret-valsti-cienit-tradicijas-vesturi-kulturu-un-valodu.htm> [aplūkots 12.05.2019.]
5. Birziņa L. Francijas tiesību vēsture (V-XX gs.). Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2000.
6. Birziņa L. Lielā franču buržuāziskā revolūcija (1789.-1794.). Rīga: Avots, 1989.
7. Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.-2008.
8. Bojārs J. Starptautiskās tiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 1996.
9. Borī. F. Starptautisko humanitāro tiesību rašanās un attīstība. Ženēva: Starptautiskā Sarkanā Krusta Komiteja, 1993.
10. Briedis E. Latviešu tautas tiesiskā konstitūšanās. Jurista Vārds, nr.3. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/100036-latviesu-tautas-tiesiska-konstituesanas/> [aplūkots 28.04.2019.]
11. Fogels A. Modernās starptautiskās tiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.
12. Jakubaņecs V. Valsts jēdziens, struktūra, funkcijas un formas. Rīga: [b.i.], 1997.
13. Juridiski terminoloģiskā, skaidrojošā vārdnīca. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: [b.i.] 2001.
14. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Kamene,2000.
15. Kants I. Kas ir apgaismība? Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.
16. Kādos gadījumos Latvijas pilsonim atļauta dubulpilsonība? Pieejams: <https://www.latvija.lv/lv/DzivesSituacijas/tiesibu-aizsardziba/Dubulpilsoniba#show2> [aplūkots 15.05.2019.]

17. Krastiņš I. Tiesību forma un būtība. Rīga: [b.i.] 1999.
18. Krūma K. Dubultā pieeja pilsonībai. Pieejams: <http://providus.lv/article/dubulta-pieeja-dubultpilsonibai> [aplūkots 15.05.2019.]
19. Latviešu literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/lvv/> [aplūkots 17.05.2019.]
20. Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemta 15.02.1922. [10.05.2019.]
21. Lazdiņš J. Baltijas zemnieku privāttiesības (XIX gs.). Rīga: BAT, 2000.
22. Levits E. Latvijas pilsonība un tās reforma. Jurista Vārds, 2012, nr.14. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/246097-latvijas-pilsoniba-un-tas-reforma/> [aplūkots 09.05.2019.]
23. Litvins G. Likums nav brīnumnūjiņa. Jurista Vārds, nr.10. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/244866-likums-nav-brinumnujina/> [aplūkots 13.05.2019.]
24. LSM.lv ziņu redakcija. 13. Saeimas vēlēšanās rekordzema vēlētāju aktivitāte. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/13saeimas-velesanas-rekordzema-veletaju-aktivitate.a295011/> [aplūkots 15.05.2019.]
25. Osipova S. Viduslaiku tiesību spogulis. Rīga: Tiesu Namu Aģentūra, 2004.
26. Ostrovska I., Daukste V. Eiropas ideja un idejas Eiropā. Rīga: Jumava, 2014.
27. Pastars E., Kovaļevska A., Ziemele I., Litvins G. Sociālās tiesības zem ekonomiskās krīzes spiediena. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/196144-socialas-tiesibas-zem-ekonomiskas-krizes-spiediena/> [aplūkots 08.05.2019.]
28. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Papildinātais un pārstrādātais izdevums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014.
29. Reine I. Pilsonības jautājumu starptautiskais regulējums. Jurista Vārds, nr.14/15. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/246101-pilsonibas-jautajuma-starptautiskais-regulejums/> [aplūkots 12.05.2019.]
30. Ruso Ž.Ž. Par sabiedrisko līgumu jeb Politisko tiesību principi. Rīga: Zvaigzne ABC, 2013.
31. Smits. E. D. Nacionālā identitāte. AGB, 1997.
32. Ševe K. Eiropas Savienības tiesības II daļa. Materiālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016.
33. Vēbers E. Pilsoniskā apziņa. Rīga: FSI, 1998. Pieejams: <http://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/view/index->

15.05.2019.]

34. Vēbers E., Kārklīņa R. *Nacionālā politika Baltijas valstīs*. Rīga: Zinātne, 1995.
35. Vildbergs H.J., Messeršmits K., Niedre L. *Pilsonis tiesiskā valstī*. Vācu konstitucionālo un administratīvo tiesību pamati. Rīga: Eirofakultātes centrs, LU, 2004.
36. Ziemele I. *Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā*. Rīga: Izglītības soļi, 2000.
37. Ziemele I. *Starptautiskās tiesības un cilvēktiesības Latvijā: abstrakcija vai realitāte*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
38. Ziemele I. *Valsts pēctecība un pilsonības un bezvalstniecības jautājumi*. *Jurista Vārds*, nr.19. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/272667-valsts-pecteciba-un-pilsonibas-un-bezvalstniecibas-jautajumi/> [aplūkots 09.05.2019.]
39. Ahmed S. *Dispossession and Civil Society: The Ambivalence of Enlightenment. Political Philosophy*. Pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:3537/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=763400bf-454b-4c74-b901-872865f22dfb%40sdc-v-sessmgr01> [aplūkots 01.05.2019.]
40. Bellamy R. *Citizenship: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2008
41. Boll A. M. *Multiple Nationality and International Law*. Pieejams: http://web.b.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook?sid=40d33155-7ed1-4ac5-861a-f44ac0894051%40sessionmgr104&ppid=pp_1&vid=0&format=EB [aplūkots [09.05.2019.]
42. Brownlie I. *International Law*. New York: Oxford University Press, 2008
43. Faist T. *Dual Citizenship in Europe. From Nationhood to Societal Integration*. Routledge, 2007
44. Hobbes T. *Leviathan*. Pieejams: https://www.ttu.ee/public/m/mart-murdvee/EconPsy/6/Hobbes_Thomas_1660_The_Leviathan.pdf [aplūkots 21.04.2019.]
45. Kruma K. *An Ongoing Challenge. EU Citizenship, Migrant Status and Nationality*. Sweden: Media – Tryck, Lund University, 2012
46. Kruma K. *EU Citizenship, Nationality and Migrant Status. An Ongoing Challenge*. *Leiden: Martinus Nijhoff Publishers*, 2014.
47. Marshall T. H. *Citizenship and Social Class*. Pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:3536/ehost/ebookviewer/ebook/bmxLYmtfXzE1NjY0OTFfX0>

[FOO?sid=aa9df813-9546-4152-a006-3b39f72cafa9@pdc-v-sessmgr06&vid=0&format=EK&rid=1](https://www.foi.gov/FOO?sid=aa9df813-9546-4152-a006-3b39f72cafa9@pdc-v-sessmgr06&vid=0&format=EK&rid=1) [aplūkots 02.05.2019.]

48. Montesquieu C.de. *The Spirit of Laws*. Pieejams: <https://socialsciences.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/montesquieu/spiritoflaws.pdf> [aplūkots 21.04.2019.]
49. Mouritz T. *Comparing the social contracts of Hobbes and Locke*. Pieejams: https://www.murdoch.edu.au/School-of-Law/document/WA-jurist-documents/WAJ_Vol1_2010_Tom-Mouritz---Hobbes-%26-Locke.pdf [aplūkots 18.04.2019.]
50. Parker D. *Revolutions and the Revolutionary Tradition in the West 1560. – 1991*. London; New York: Routledge, 2000.
51. Patterson D. *A Companion to European Union Law and International Law*. Pieejams: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/lulv/reader.action?docID=4452970&ppg=507> [aplūkots 09.05.2019.]
52. Robinson O.F., Fergus T.D., Gordon W.M. *European Legal History*. London, Edinburg, Dublin: Butterworths, 2000.
53. Rousseau J. J. *The Social Contract*. Pieejams: <https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/rousseau1762.pdf> [aplūkots 30.04.2019.]
54. Schwarzmantel J. *The age of ideology. Political ideologies from the American revolution to post – modern times*. Basingstoke; London: Macmillan: NYU press, 1998
55. Zilbershats Y. *The Human Right to Citizenship*. Ardsley, New York: Transnational
56. Аннерс Э. *История европейского права*. Москва: Наука, 1994
57. Капустин, Б. Г. *Гражданство и гражданское общество*. Москва: Издательский дом Государственного университета — Высшей школы экономики, 2011.
58. Матузов. Н.И., Малько А.В. *Теория государства и права : учебник*. Pieejams: http://pravo-olymp.ru/wp-content/uploads/2013/04/TGP_Matuzov_Malko.pdf [aplūkots 19.04.2019.]

Normatīvie akti

1. Civildienesta noteikumi. Pieņemts 29.02.1968. [15.05.2019.]

2. Līgums par Eiropas Savienības darbību. Parakstīts Māstrihtā 07.02.1992.[05.04.2019.]
3. Par nodokļiem un nodevām: LV likums. Pieņemts 02.02.1995. [11.04.2019.]
4. Pilsonības likums: LV likums. Pieņemts 22.07.1994. [10.04.2019.]
5. Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, kultūras un sociālajām tiesībām. Pieņemts 16.12.1966.[10.05.2019.]
6. Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieņemts 16.12.1966.[10.05.2019.]
7. Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieņemta 10.12.1948. [09.05.2019.]
8. Vīnes konvencija par diplomātiskajiem sakariem. Pieņemta 18.04.1961. [12.05.2019.]
9. Ženēvas konvencija par attieksmi pret karagūstekņiem. Pieņemta 12.08.1949.[13.05.2019.]
10. Ženēvas konvencija par civilpersonu aizsardzību kara laikā. Pieņemta 12.08.1949. [13.05.2019.]
11. Ženēvas konvencija par jūras bruņoto spēku ievainoto, slimo un kuģu avārijās cietušo stāvokļa uzlabošanu. Pieņemta 12.08,1949. [13.05.2019.]
12. Ženēvas konvencijā par sauszemes bruņoto spēku ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu. Pieņemta 12.08.1949. [13.05.2019.]
13. Constitution of 1793. Izstrādāta – Francijā, 24.06.1793. [21.04.2019.]
14. Constitution of the Year III. Pieņemta: Francijā, 22.08.1795. [aplūkota 19.04.2019.]
15. Constitution of the United States of America. Pieņemta – ASV, 17.09.1787. [aplūkota 19.04.2019.]
16. Convention on Certain Questions Relating To The Conflict Of Nationality Laws. Parakstīta Hāgā,12.04.1930.
17. Convention on the Reduction of Cases of Multiple Nationality and on Military Obligations in Cases of Multiple Nationality. Pieņemta 28.03.1963. [15.05.2019.]
18. Declaration of Human and Civic rights. Pieņemta Francijā, 26.08.1789.
19. Declaration of Independence. Pieņemta ASV, 04.07.1776.
20. European Convention on Nationality.Pieņemta Strazbūrā, 06.11.0997. [09.05.2019.]
21. Montevideo Convention on the Rights and duties of States. Parakstīta – Montevideo, 26.12.1933. [aplūkota 17.04.2019.]
22. The Constitution of 1791. Pieņemta – Francijā, 03.09.1791. [aplūkota 18.04.2019.]
23. The International Bill of Human Rights. Pieņemta 10.12.1948.[10.05.2019.]

JURIDISKĀS PRAKSES MATERIĀLI

1. ANO ST 06.04.1955. spriedums lietā *Nottebohm* (Liechtenstein v. Guatemala).
2. P. C. I. J. 30.08.1924. spriedums lietā *Mavrommatis Palestine Concessions* (Greece v. Britain).
3. EST 06.03.2001. spriedums lietā C-274/99 P Bernard Connolly pret Eiropas Kopienu Komisiju.
4. EST 12.12.2012. spriedums lietā T-199/11 P Guido Strack pret Eiropas Komisiju.
5. Satversmes tiesas 07.03.2005. spriedums lietā Nr.2004-15-0106.
6. Satversmes tiesas 11.04.2006. spriedums lietā Nr.2005-24-01.
7. Satversmes tiesas 2017.gada 21.decembra spriedums lietā Nr.2017-03-01.

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Pilsonības institūts tiesiskā demokrātiskā valstī” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniska kopija atbilst izdrukai.

Autore: **Sandija Aleksandrova (sa16039)**

Darba vadītāja: **Dr.iur.,prof. Sanita Osipova**

Recenzents:

Darbs iesniegts Tiesību teorijas un vēstures zinātņu katedrā

2019.g. _____

Sekretāres paraksts